

Temanotat

Libya: Sikkerhetsforhold i og rundt Tripoli

© Landinfo 2017

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgata 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

E-post: landinfo@landinfo.no

www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentingsreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivarettatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

SUMMARY

The security situation in Libya reflects the chaotic political situation, where three governments claim legitimacy, and where hundreds of armed groups control different parts of the country. None of the three governments have actual control over the armed groups, resulting in “rule of the gun”. The conflict level is fluctuating, both in the capital Tripoli and surrounding provinces, where a mosaic of militias are in control on a local level. The violence is mainly between militias. However, militia involvement in kidnappings, smuggling, human trafficking, political violence and other criminal activities, combined with a non-functioning police force and justice system, result in widespread feeling of insecurity and volatility among civilians.

SAMMENDRAG

Sikkerhetssituasjonen i Libya gjenspeiler den kaotiske politiske situasjonen, hvor tre regjeringer påberoper seg legitimitet, og hvor hundrevis av væpnede grupper kontrollerer ulike deler av landet. Ingen av de tre regjeringene har noen reell kontroll over de væpnede gruppene, noe som har «våpenjustis» som konsekvens, altså at våpenmakt er det som gir faktisk makt i landet. Konfliktnivået varierer, både i hovedstaden Tripoli og provinsene rundt, hvor en mosaikk av militser har kontroll på lokalplan. Voldshandlinger skjer primært mellom militser, men væpnede grupper er også involvert i frihetsberøvelse, smugling av varer og migranter, politisk vold og annen kriminell aktivitet. Dette kombinert med et ikke-fungerende politi og rettsapparat fører til utbredt følelse av utrygghet og uforutsigbarhet hos sivilbefolkningen.

INNHold

1. Innledning	7
1.1 Om dekningen av situasjonen i dagens Libya	7
1.2 Kildetilfang	8
1.3 Geografisk avgrensning	9
2. Bakgrunn: Politisk stillstand og kaos i forvaltning på nasjonalt plan	10
2.1 Politiske aktører	10
2.1.1 Aktører som dominerer den politiske prosessen	10
2.1.2 Mer marginale politiske aktører	11
2.1.3 Aktører som har satt seg utenfor den politiske prosessen	11
2.2 Konfliktlinjer og politiske utfordringer	11
2.3 Våpenjustis	14
2.4 Nær kollaps i politi og rettsapparat	14
2.4.1 Politiet	14
2.4.2 Rettsapparatet	15
2.5 Økonomiske forhold	16
3. Bakgrunn: En mosaikk av militser	16
3.1 Klassifisering av militser	17
3.2 Oversikt over maktforholdene i Libya	17
3.2.1 Kyrenaika: Haftars LNA kontrollerer store områder	18
3.2.2 Fazzan: Komplisert bilde	18
3.2.3 Tripolitania: Komplisert bilde	18
3.2.3.1 Tripoli	18
3.2.3.2 Hovedstadsområdet ellers	18
3.3 Faren for nye og omfattende væpnede sammenstøt	19
4. Sikkerhetsforhold	19
4.1 Tripoli	19
4.2 Hovedstadsområdet ellers	21
4.3 Dødsfall i ulike konflikthendelser	22
4.4 Militsgruppers innblanding i kriminalitet	22
4.4.1 Kriminalitet som rammer sivile direkte	23
4.4.1.1 Bortføringer	23
4.4.1.2 Vinningskriminalitet	24
4.4.1.3 Voldshandlinger	24
4.4.2 Kriminalitet som skaper økt konfliktnivå	25
4.4.2.1 Rusmidler	25
4.4.2.2 Menneskesmugling	26
4.4.2.3 Smugling og ukontrollert import av varer	26

4.5	Jihadist-grupper	27
4.5.1	Tripoli.....	27
4.5.2	Hovedstadsområdet utenfor Tripoli by.....	27
4.6	Lokalbefolkningens sikkerhetsforanstaltninger i det daglige	28
5.	Reise fra utlandet til Tripoli.....	28
5.1	Mi'itiga internasjonale flyplass	28
5.2	Ferdsel i bil fra Tunisia til Libya	29
6.	Referanser.....	30

1. INNLEDNING

Dette notatet er Landinfos første lengre utgivelse om forhold i Libya siden notatrekka utgitt i samarbeid med søsterorganisasjoner i Belgia, Nederland og Sverige i desember 2014 (CGRS-BE et al. 2014a–e). Det avgrenser seg til en gjennomgang av sikkerhetsforhold i hovedstadsområdet knyttet til voldshandlinger begått av militsgrupper, enten de er politisk motiverte eller har andre årsaker. Relevant kontekst blir belyst der det er nødvendig.

1.1 OM DEKNINGEN AV SITUASJONEN I DAGENS LIBYA

Forholdene i Libya etter Qadhafi-regimets fall i september 2011 har fått mye oppmerksomhet internasjonalt. Likevel, den åpent tilgjengelige rapporteringen om landet er preget av mye anekdotisk informasjon, mens det foreligger ganske lite kildemateriale med solide analyser av systematisk innhentet informasjon. Det som finnes, fokuserer særlig på den kaotiske politiske situasjonen, og handler ofte om hva ulike libyske politiske aktører er i stand til å foreta seg med to forhold: Det første er Libyas posisjon som det per i dag viktigste transittlandet for irregulære migranter som tar seg til Europa, det andre er framveksten av jihadist-grupper som kan innebære en sikkerhetstrussel for vestlige land. Den internasjonale interessen for libyeres levekår er avgrenset til og representert ved et lite forskningsmiljø, noen menneskerettsorganisasjoner, en håndfull journalister og til tenketanker og nettmedier med fokus på islamistisk terror og sikkerhetsspørsmål, og/eller den arabiske verden.

Våren/sommeren 2014 oppsto to forhold som gjorde informasjonstilfanget enda dårligere:

- Det brøt ut kamphandlinger mellom større væpnede grupper¹ i Tripoli i april, noe som gjorde sikkerhetssituasjonen i hovedstadsområdet så vanskelig at både diplomater og de fleste internasjonale organisasjoner (samt en del lokale) forlot landet.²
- Parlamentsvalget i juni 2014 fikk som én viktig følge at Libya fikk flere konkurrerende regjeringer, og at ingen av dem har bred legitimitet.

I løpet av 2014 sluttet dermed flertallet av dem som rapporterer jevnlig om forholdene i Libya, å ha en fast tilstedeværelse der (Smith 2017, s. 2–4). Mange internasjonale aktører avsluttet samarbeidet de hadde med libyske institusjoner, og de internasjonale organisasjonene som fortsatt samarbeider med libyske aktører, som ulike FN-organer, har særlig fokus på politisk meklings og fredssamtaler (s. 5–7), i likhet med ulike tenketanker (s. 10–11). Internasjonale ikke-statlige organisasjoner har særlig fokus på forhold for migranter og internt fordrevne (s. 8).

I dag er det betydelig færre diplomater, organisasjoner og andre internasjonale aktører fast til stede i Libya enn det var før sommeren 2014, og de blant dem som fortsatt følger libyske forhold, har gått over til å basere seg på rapporter fra lokale kilder og

¹ I libysk kontekst, på arabisk, brukes vanligvis *majmu'a musallaha* ('væpnet gruppe') som en nøytral betegnelse på væpnede grupper. Gruppene selv omtaler seg ofte som *katiba* ('brigade'), mens *milishiya* ('milits') har negative konnotasjoner av noen som ikke handler for landets beste (Crisis Group 2012, s. 37). I dette notatet bruker vi likevel 'milits' og 'væpnet gruppe' synonymt, mens 'brigade' bare blir brukt i oversettelser av navn på konkrete grupper.

² Per september 2017 er Italia det eneste vestlige landet som har gjenåpnet ambassaden sin i Libya.

informasjon innhentet på korte besøk i landet.³ De libyske samarbeidspartnerne deres som fremdeles er på plass, har imidlertid også vanskeligere arbeidsforhold, på grunn av den vedvarende vanskelige sikkerhetssituasjonen i landet (s. 14).

Til slutt har skiftet i typen samarbeidsprosjekter, fra institusjonsbygging og -utvikling til fredssamtaler og politisk mekling, ført til mye lavere etterspørsel etter rapportering om lokale samfunnsforhold.⁴ Resultatet er at det foreligger lite informasjon om sikkerhetsforhold i Libya som er detaljert, oppdatert og basert på systematiske undersøkelser og analyser.

1.2 KILDEILFANG

Sikkerhetssituasjonen i Libya er hovedfokus for særlig to internasjonale aktører per i dag.⁵ University of Sussex driver Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED), som følger politisk motivert vold i land i Afrika og Asia (ACLED u.å.a). ACLED analyserer og kommenterer forhold i et utvalg land i ulike publikasjoner, hvor vi vil referere til relevante utgivelser. De utgir imidlertid ingen regelmessige analyser av data for Libya. Det gjør derimot det østerrikske landkunnskapssenteret ACCORD (ACCORD u.å.), som skriver rapporter om sikkerhetsforhold i Libya på provinsnivå basert på data fra ACLED. De utgir kvartalsrapporter som dekker perioden fra første kvartal 2014 og framover, og årsrapporter for 2011 og framover. ACLEDs data omfatter konflikthendelser og dødsfall,⁶ men ikke antall skadede personer.

Tilgjengelige rapporter basert på systematisk informasjonsinnhenting med fokus på hvordan libyere opplever sikkerhetssituasjonen og hvilke forholdsregler de tar i det daglige, er basert på feltarbeider gjort i 2013, før konfliktnivået i landet eskalerte i 2014 (Small Arms Survey 2014; Mangan, Murtaugh & Bagga 2014; Abou-Khalil & Hargreaves 2015). Disse blir referert siden det ikke foreligger nyere materiale med samme detaljnivå, og fordi mange av rammebetingelsene var de samme da som nå, selv om konfliktnivået var lavere.⁷

Vi bruker også informasjon fra kilder som følger de stadig skiftende maktforholdene i Libya, som tenketankene Critical Threats og Libya Analysis/Eye on ISIS in Libya,⁸

³ Av sikkerhetsårsaker gjennomførte selv FNs ekspertgruppe bare dagsreiser til Libya i forberedelsene til årets rapport (Spittaels et al. 2017, s. 7).

⁴ Fragmenteringen av politisk legitimitet førte til at internasjonale organisasjoner og myndigheter ikke lenger hadde én regjering med formell legitimitet å samarbeide med innenfor prosjekter knyttet til institusjonsbygging. Nå prioriterer de å legge forholdene til rette for at Libya igjen får én sentralmyndighet som alene representerer landets interesser i det internasjonale samfunnet.

⁵ Libya Body Count, et libyskdrevet prosjekt som hadde som formål å sette sammen en utfyllende oversikt over voldshandlinger med dødelig utfall i Libya, la ned virksomheten sin ved årsskiftet 2016/2017 etter å ha vært virksomme i tre år. Oversiktene deres er fremdeles tilgjengelige: Libya Body Count 2017a inneholder dødsfall etter voldshandlinger per måned 2014–2016, 2017b fordeler dødsfallene geografisk, og 2017c har korte beskrivelser og kilde for hver hendelse.

⁶ Den libyske nettsida Libya Body Count satte sammen en statistikk over dødsfall som følge av voldshandlinger for perioden 2014–2016, men la ned virksomheten sin ved utløpet av 2016 (Libya Body Count 2017).

⁷ Her sikter vi særlig til at det heller ikke i 2013 fantes noen statlig myndighet som hadde reell kontroll over militsgruppene i landet, og at folk gjennom hele perioden siden Qadhafi-regimets fall har måttet forholde seg til ikke-statlige aktører for å sikre seg så stor trygghet i det daglige som mulig.

⁸ Critical Threats drives av den amerikanske tenketanken American Enterprise Institute og har særlig fokus på virksomheten til henholdsvis Iran og ulike jihadist-organisasjoner (Critical Threats u.å.), mens Libya Analysis/Eye on ISIS in Libya er en plattform for analytisk dekning av forhold i Libya, som tilbyr konsulenttjenester til organisasjonslivet (Libya Analysis u.å.a; u.å.b).

men også Crisis Group, og har gått gjennom de tre siste rapportene til FNs ekspertpanel på Libya (Dilloway et al. 2015; Tessières et al. 2016; Spittaels et al. 2017). Når det gjelder menneskerettsforhold, følger både Human Rights Watch (HRW) og Amnesty situasjonen i Libya, og er nyttige kilder.

I forbindelse med innhenting av kildemateriale har Norges ambassade i Egypt vært i kontakt med vestlige diplomater som besøkte Tripoli i mai–juni i år. De har besvart spørsmål om sikkerhetsforhold i hovedstadsområdet basert på sine erfaringer.

Imidlertid vil vi også påpeke hva slags kildemateriale vi ikke har funnet. Viktigst er det at det mangler gode, detaljerte oversikter over hvilke militser som har kontroll på lokalplan, for eksempel på bydelsnivå i byene eller ellers i vest (dette gjelder også arabiskspråklige kilder⁹). Vi har heller ikke kildemateriale som gjør det mulig å si hvilke militsgrupper som kontrollerer hvilke deler av en gitt strekning, eller systematisk, solid informasjon om adferdsmønstrene til forskjellige militser i ulike typer situasjoner.

1.3 GEOGRAFISK AVGRENSNING

Dette notatet er avgrenset til situasjonen i hovedstadsområdet, definert som de seks kystprovinsene fra Misrata og vestover til grensa til Tunisia (fra øst til vest: Misrata, al-Murqub, Tripoli, al-Jafara, al-Zawiya og al-Nuqat al-khams). Dette området hadde 55 % av landets befolkning ved folketellingen i 2006, mens det bare omfatter 2,75 % av landets flate.¹⁰ Tilsvarende bodde 22 % av befolkningen i de fire østlige kystprovinsene fra Binghazi til Darna, på 3,85 % av landets flate.¹¹

Tidvis bruker vi også den tradisjonelle inndelingen av Libya i tre regioner:

- Tripolitania: Den nordvestre delen av Libya. I tillegg til de seks provinsene definert ovenfor som hovedstadsområdet, omfatter regionen provinsene Sirt, al-Jabal al-gharbi og Nalut.
- Kyrenaika (arabisk: Barqa): Øst-Libya. I tillegg til de fire tettbefolkede østlige kystprovinsene omfatter regionen provinsene al-Butnan, al-Wahat og al-Kufra.
- Fazzan: Sørvest-Libya, det vil si provinsene al-Jufra, Wadi al-shati, Sabha, Wadi al-hayat, Ghat og Murzuq.

⁹ Arabiskspråklig google-søk på *kharita Libya majmu'at musallaha* ('kart Libya væpnede grupper') og *kharita Libya kataib* ('kart Libya brigader') gjort 12. september 2017. Vi har bare funnet ett kart hvor det gis en indikasjon på hvor ulike militser har baser i Tripoli, men det er svært lite detaljert, og dessuten utdatert (al-Sharif 2017). Videre inkluderte FNs ekspertpanel i sin siste rapport en liste over ulike militser som støttet Redningsregjeringen (se del 2.1.1), og hvilke områder av Tripoli og omegn de kontrollerte våren 2017, men den kan også være utdatert (Spittaels et al. 2017, s. 101).

¹⁰ I juli 2017 anslo FN at Libyas befolkning lå på 6,4 millioner (UN DESA 2017, s. 19).

¹¹ OCHA 2011 og ACAPS 2015 gir visuelle framstillinger av folketettheten i ulike deler av landet, og viser tydelig hvordan landets befolkning er konsentrert i disse to ganske små områdene. De internt fordrevne i landet har antakelig endret minimalt på hovedmønsteret, siden flyttingene deres overveiende har skjedd innenfor de to tett befolkede områdene, og i liten grad mellom dem (IDMC 2015).

2. BAKGRUNN: POLITISK STILLSTAND OG KAOS I FORVALTNING PÅ NASJONALT PLAN

Libyas politiske situasjon er svært innfløkt, selv for et land som har vært gjennom store omveltninger. Her følger en kort gjennomgang av forhold som danner bakteppe for sikkerhetssituasjonen i landet.

2.1 POLITISKE AKTØRER

2.1.1 Aktører som dominerer den politiske prosessen

I dag er det tre institusjoner/aktører som hevder å representere Libya:¹²

- Presidentrådet (*al-Majlis al-ri'asi*), som ble opprettet etter at Skhirat-avtalen ble undertegnet i desember 2015, og som ledes av Fayiz al-Sarraj.¹³ Regjeringen til Presidentrådet omtales som Nasjonalavtalemyndighetene (*Hukumat al-wifaq al-watani*). Presidentrådet er internasjonalt anerkjent av FN, EU og flere andre viktige land, men har ikke formell legitimitet i Libya, siden verken Representantrådet eller Nasjonalkongressen har anerkjent den – til tross for at Skhirat-avtalen ble forhandlet fram av representanter for begge institusjonene.
- Nasjonalkongressen (*al-Mu'tamar al-watani al-'amm*, egentlig Den allmenne nasjonalkongressen),¹⁴ og dens regjering som omtaler seg selv som Redningsregjeringen¹⁵ (*Hukumat al-inqadh*), ledet av Khalifa al-Ghwayl. Dominert av aktører fra Zuwara og Misrata (i Tripolitania) og militsen *Jabhat al-sumud* (Standhaftighetsfronten).
- Representantrådet (*Majlis al-nuwab*),¹⁶ og dets regjering ledet av Abdallah al-Thini. Omtales tidvis som Tubruq-myndighetene, siden Representantrådet har hovedkvarter der. Dominert av politikere fra øst (Kyrenaika) med sterk skepsis mot islamister, og særlig støttet av militser som deler denne skepsisen.

FNs ekspertpanel påpeker at den politiske prosessen preges av splittelser i alle tre institusjoner, og dessuten forsøk fra de konkurrerende regjeringene til henholdsvis al-Ghwayl og al-Thini på å sabotere Presidentrådet (Spittaels et al 2017, s. 9–11).

¹² Se Eaton 2017b for en kort videopresentasjon av prosessen fra 2012 til i dag.

¹³ For bakgrunn om Skhirat-avtalen, se Crisis Group 2016 og Kingsley 2015. Toaldo 2017a beskriver tilknytninger representanter i Presidentrådet har til andre politiske aktører og grupperinger.

¹⁴ Nasjonalkongressen trådte sammen i august 2012, etter valg en måned tidligere. Nasjonalkongressen var ment å være en overgangsinstitusjon og hadde som hovedoppgave å få på plass en ny grunnlov, noe den ikke klarte på de 18 månedene den hadde til rådighet. Formelt sett skulle den oppløses etter at Representantrådet trådte sammen i august 2014, men nektet å gjøre det, under påskudd av at valgdeltakelsen på bare 14 % i valget til Representantrådet i juli 2014 gjorde institusjonen illegitim.

¹⁵ Underforstått «redder» denne regjeringen Libya fra regjeringen utgått av Representantrådet, som den anser for å mangle legitimitet. (Det arabiske begrepet kan også oversettes med Frelsesregjeringen, siden *inqadh* har religiøse konnotasjoner.)

¹⁶ Representantrådet har formelt avløst Nasjonalkongressen som Libyas lovgivende forsamling.

I tillegg til disse tre fraksjonene kommer tidligere general Khalifa Haftar, som leder militsen Libyas nasjonale armé (LNA).¹⁷ Representantrådet og Haftar er allierte i prinsippet, men det er likevel ikke slik at Representantrådet har reell kontroll over LNA, eller Haftar.

LNA har militær kontroll over store deler av Kyrenaika, og er dessuten alliert med flere viktige militser i Fazzan og de vestlige områdene i Tripolitania. Haftar er dermed en såpass mektig og politisk ambisiøs aktør at han uansett ikke er til å komme utenom.¹⁸ Derfor var han for eksempel en viktig part i samtaler om veikartet for Libyas politiske vei videre i Paris i juli, på linje med Presidentrådets leder, Fayiz al-Sarraj (Toaldo 2017b).

2.1.2 Mer marginale politiske aktører

En del aktører og grupper har liten direkte innflytelse på den nasjonale politiske utviklingen. Dette gjelder særlig minoritetsgrupper som berbere, tuareger og tubuer, som har liten tyngde i den politiske prosessen fordi de utgjør en så liten del av befolkningen. Militser med utgangspunkt i disse miljøene har imidlertid mye makt på lokalplan i flere områder, særlig i Fazzan og fjellområdene på grensa mot Tunisia. Disse områdene er strategisk viktige fordi mange viktige smuglerruter går der, og kontroll med denne trafikken og grenseområdene mot vest og sør gir derfor disse militsene et politisk pressmiddel.

2.1.3 Aktører som har satt seg utenfor den politiske prosessen

Jihadist-grupper som Ansar al-sharia og IS (al-Dawla al-islamiyya – Den islamske staten) avviser den politiske prosessen som helt illegitim. Disse gruppene har nok begrenset oppslutning, selv blant salafi-orienterte libyere,¹⁹ men tross lave antall og begrenset støtte, får de uforholdsmessig stor innflytelse på den politiske utviklingen på grunn av sin vilje til å bruke vold mot både andre stridende og sivile.

2.2 KONFLIKTLINJER OG POLITISKE UTFORDRINGER

Etter regimets fall finnes det en rekke temaer som skaper sterke politiske skiller i Libya:

- Hvor islamsk skal staten være? Spørsmålet om staten og dens institusjoner skal være «islamsk» fundert, og hva det vil si, er viktig i alle land med muslimsk majoritet. I Libya har skillelinjen særlig gått mellom islamistisk orienterte

¹⁷ Tross navnet, så er dette en allianse av militser. Navnet gjenspeiler at en del av ledelsen og de stridende har bakgrunn fra Libyas forsvar under det gamle regimet. Det kan dessuten tolkes som et forsøk fra Haftar på å hevde en formell legitimitet som er omstridt, siden det ble brukt minst atten måneder før Representantrådet ga Haftar og LNA en formell rolle, noe verken Presidentrådet eller Nasjonalkongressen har gjort (Aljazeera 2015). Haftar var general under Qadhafi, men ble tatt til fange i krig med Tsjad i 1987. Etter at han ble løslatt i 1990, bodde han i eksil i USA fram til han returnerte til Libya under opprøret i 2011.

¹⁸ Noe som også skyldes betydelig støtte til Haftar fra Egypt og De forente arabiske emirater, og sterk sympati for ham i innflytelsesrike politiske kretser i for eksempel Russland og Frankrike.

¹⁹ Svært forenklet er jihadister salafier som mener det er legitimt å ty til våpen for å oppnå målene sine, mens andre salafier mener de må nås med andre midler. Samtidig deler de stort sett langsiktige politiske mål og syn på hvordan samfunnet bør organiseres. For mer grundige diskusjoner rundt hva som forener og skiller salafier og jihadister, se Crisis Group 2005 og Maher 2016.

aktører på den ene siden, og anti-islamister²⁰ på den andre. Denne konfliktlinja skygger til en viss grad for flere underliggende, som kan utløse splittelse om den ene av disse to sidene oppnår politisk dominans:

- Muslimbrødre-orientert islamisme og salafi-islamisme. Siden Qadhafi-regimets fall har disse hovedretningene samarbeidet politisk, men de har ulik ideologi og ulike politiske tradisjoner og mål på en rekke områder.
- Nasjonalister mot føderalister. Nasjonalisme er i libysk forstand å forstå som sentralisering av politiske institusjoner til hovedstaden, mens føderalister ønsker større lokalt selvstyre. Føderalisme har oppslutning særlig øst i Libya.
- Synet på politiske reformer og institusjonsbygging. Det er sterkt varierende syn på hvordan lovverk og forvaltning skal reformeres også blant islamister og «sekularister».
- Demobilisering av militsgrupper. Hvilken rolle, om noen, skal «revolusjonære»²¹ stridende ha i libyske sikkerhetsstyrker? Hvordan gjøre noe med den store spredningen av våpen i det libyske samfunnet?
- Endringer i eiendomsrett under det gamle regimet. Skal dramatiske endringer under Qadhafi-perioden i eierskap av boliger, næringsliv og landeiendom reverseres? Hvis ja, hvordan og i hvilken grad?²²
- Økonomisk politikk. Under optimale forhold har Libya ganske høye oljeinntekter, men landets økonomi domineres av eksport av én råvare som ikke skaper særlig mange arbeidsplasser. Hvordan skal landet utdanne og sysselsette store ungdomskull i en økonomi uten særlig industri og en neglisjert landbrukssektor?
- Smugling og kriminalitet. En rekke militsgrupper er dypt involvert i smugling av migranter og varer, og i annen kriminell virksomhet. Det gir dem sterk interesse av å sabotere at landet får en sterk sentralmakt som vil kunne rydde opp i slik virksomhet, og frata dem store inntekter (se del 4.4).
- Rettsoppgjør mot personer som var en del av Qadhafi-regimet. Utover et lovforbud mot at personer med tilknytning til Qadhafi-regimet og andre med «fiendtlig syn på 17. februar-revolusjonen» kan ha ulike offentlige embeter og tillitsverv som ble tvunget igjennom av ytterliggående militser i 2013 (se Alrifai 2013), er det ikke definert noen rammer for hvem som skal måtte stå til

²⁰ Disse omtales tidvis som sekulære, siden de mener statlige institusjoner og rettsapparat ikke skal være direkte fundert i islamsk politisk og juridisk tradisjon. Libyske politikere som fremmer slike synspunkter, identifiserer seg imidlertid ikke som sekulære eller liberale, siden de tilsvarende arabiske begrepene (henholdsvis *'almani/dunyawī* og *'aqlī*) har konnotasjoner av gudløshet for mange. Når islamister i Libya kaller motstanderne sine sekulære, så er det ment negativt. (Tilsvarende bruker anti-islamister begreper som jihadister eller terrorister svært vidt om islamister.)

²¹ I libysk sammenheng brukes 'revolusjonære' (*thuwwar*) først og fremst om dem som tok opp våpen mot Qadhafi-regimet i 2011, men i overført betydning også om dem som støttet kampen mot regimet.

²² Se Fitzgerald & Megerisi 2015 for en gjennomgang av tematikken. I tillegg til konflikt om rett til eiendom som skiftet eierskap som følge av lovendringer under det gamle regimet, har det også skjedd en rekke tilfeller hvor personer eller grupper har tatt over andres eiendom (med eksplisitt eller implisitt trussel om våpenmakt) etter at det gamle regimet falt i 2011, uten sammenheng med endringer fra Qadhafi-perioden.

ansvar for handlinger begått på vegne av det gamle regimet, eller for utnyttelse av egen maktposisjon. Dette later til å være lite diskutert i dag, men det sitter fremdeles flere tusen internert i Libya anklaget for å ha «blod på hendene»²³ for handlinger begått i Qadhafi-perioden eller under konflikten i 2011 (HRW 2015).

Den kaotiske politiske situasjonen fra sommeren 2014 handler særlig om den første konflikthorison, altså mellom islamistisk og ikke-islamistisk orienterte politiske krefter. Men kaoset skaper ikke bare betydelige utfordringer rundt viktige politiske veivalg, det innebærer også enorme praktiske komplikasjoner i statlig forvaltning: En lang rekke statlige institusjoner har splittet opp i ulike administrative enheter med lojalitet til ulike politiske aktører, og påfølgende utfordringer innenfor ressursfordeling, tjenesteyting og kommunikasjon. En rapport fra U.S. Institute of Peace beskriver hvilke utslag dette gir innenfor administrasjonen av fengselsvesenet (Mangan & Murray 2016, s. 14):

In 2014, the Judicial Police was thrown back into a state of flux. The outbreak of civil war led to the creation of two rival governments and, consequently, to a split in the Judicial Police. A second headquarters was established in the east, based at Gernada Prison in Al Bayda. [...] the organizational structure of the prison system fractured along an east/west axis with the exception of the prison in Zintan, which falls under the authority of the new Judicial Police headquarters in the east because of the city's political alliances.

Technically, much of the institutional planning, financial management, and other divisional activities continues to be directed from Tripoli. Both east and west leadership continue to maintain open lines of communication, articulating that they hope that their professionalism can, in time, overcome political divisions. However, although the Tripoli headquarters insists that salaries for all Judicial Police are handled through its finance office, all four Judicial Police prisons in the east (as well as with several in the west) complain of delays in salary delivery and failures to receive salaries, in some cases for a year or more.

De fleste deler av offentlig forvaltning står overfor lignende praktiske utfordringer, inkludert etatene som skal administrere statlig eide naturressurser og andre inntekter, som oljeressurser, skatter og avgifter (Spittaels et al 2017, s. 51–60). Også etater som skal sikre lov og orden kan handle uavhengig av myndighetene de i prinsippet skal representere, og tidvis stikk i strid med felleskapets interesser, som når elementer innenfor kystvakten samarbeider med militser om smugling (s. 103–104). Aktører involvert i maktkamp om kontrollen med ulike statlige institusjoner og etater, allierer seg tidvis med ulike militser (s. 53). Pengesedler utstedt av den konkurrerende sentralbanken i øst, skaper praktiske problemer (s. 221–226). Også landets utenriksstasjoner er kontrollert av ulike fraksjoner.²⁴

²³ Se Crisis Group 2011, s. 13–15 for en diskusjon av den uklare definisjonen av begrepet «blod på hendene».

²⁴ I ambassaden i Moskva er det faktisk representanter for både Presidentrådet og Representantrådet, noe russiske myndigheter sier de har gjort med hensikt for å få dem til å jobbe sammen (Barmin 2017).

2.3 VÅPENJUSTIS

Det finnes i dag ingen fungerende sentralmyndighet som kan sikre trygghet for befolkningen i Libya. Strengt tatt har ikke landet hatt noen statsmakt med reelt maktmonopol over landets territorium og befolkning siden 2011.²⁵ Siden da har ingen sivil myndighet i praksis hatt mulighet til å sette en stopper for væpnede gruppers virksomhet. Dette gjelder også når ulike styrker har erklært at de støtter, er alliert med eller sverger troskap til ulike politiske institusjoner eller aktører: Det finnes ingen eksempler på at sivile myndigheter har tvunget en milits til å handle mot sine egne interesser der de går på tvers av myndighetens, mens det finnes utallige eksempler på at militser har agert på en annen måte enn allierte sivile myndigheter ønsker, og uten å måtte stå til ansvar for det på noen måte.

HRW bekrefter i årsrapporten sin for 2016 at ingen av de konkurrerende myndighetene i Libya er i stand til å skape trygghet for befolkningen, og at væpnede grupper kan handle uten frykt for konsekvenser (HRW 2017a):

Militias and armed forces affiliated with the two governments engaged in arbitrary detentions, torture, unlawful killings, indiscriminate attacks, abductions, and forcible disappearances. Criminal gangs and militias abducted politicians, journalists, and civilians—including children—for political and monetary gain.

[...]

In the absence of a state authority exercising control over the national territory, dozens of rival militia groups and military forces, with varying agendas and allegiances, continued to flout international law with impunity.

Konsekvensen av dette blir våpenjustis – at til syvende og sist er det å ha makt praktisk sett ensbetydende med våpenmakt, og ingen myndigheter i landet besitter tilstrekkelig våpenmakt til å kunne stoppe andre væpnede aktører.²⁶

2.4 NÆR KOLLAPS I POLITI OG RETTSAPPARAT

En viktig årsak til at ingen av de konkurrerende myndighetene i Libya evner å skape sikre forhold for befolkningen, er at politi og rettsapparat generelt ikke fungerer.

2.4.1 Politiet

Politiet i Libya har i praksis svært lite makt, og denne beskrivelsen i en rapport fra U.S. Institute of Peace er fremdeles dekkende (Shaw & Mangan 2014, s. 39):

Law enforcement institutions in Libya, widely derided by the populace for their association with the Qaddafi regime, have for the most part broken down. Although some evidence suggests that many ordinary people now want the government to establish a reformed system of policing, police and prosecutors alike outlined the challenges of doing so. Most important is the degree to which militia groups in some areas see themselves both as the guardians of the law

²⁵ Det blir et definisjonsspørsmål om denne tilstanden inntraff allerede da opprørere tok kontroll over deler av landet våren 2011, eller om den må regnes fra Qadhafi-regimets fall i august samme år.

²⁶ Som da en domstol i Tripoli løslot tolv menn som hadde sittet i varetekt i flere år mistenkt for å ha begått overgrep mot demonstranter på vegne av Qadhafi-regimet våren 2011, og mennene siden ble funnet drept. Sannsynligvis ble de tatt av dage i et fengsel som formelt sett var kontrollert av Nasjonalavtalemyndighetene (Fetouri 2016a).

and the natural inheritors of the economic benefits of illicit markets. The long-term establishment of effective and legitimate systems of law enforcement will be a critical factor in responding to the challenge of organized crime.

En aktor i Tripoli beskriver for eksempel politiet der som «weak, underfunded and unprotected, outgunned by militias that are affiliated with the Interior Ministry, but have an almost entirely free hand» (Fetouri 2016b).

Allerede i en undersøkelse gjort i 2013, oppga bare en tredel av de spurte at de anmeldte angrep eller trusler til politiet. Informanter intervjuet i fokusgrupper understreket dessuten at politianmeldelser ikke skyldtes noen tro på at politiet faktisk var i stand til å foreta seg noe konkret, men ble gjort for å etablere en sak, i tilfelle politi og rettsapparat begynte å fungere etter hensikten igjen en gang i framtida. Flere pekte også på at politiet tidvis henviste folk til andre aktører, for eksempel militser eller klanledere, for å få dem til å ordne opp. En del valgte dermed å gå direkte til en milits hvor de hadde slektninger eller venner, for å få bistand (Small Arms Survey 2014, s. 3–4).

2.4.2 Rettsapparatet

Også rettsapparatet fungerer i liten grad. HRW omtaler rettsapparatet i Libya som dysfunksjonelt og ute av stand til å stille lovbrøttere til ansvar (HRW 2017a), og kommenterer videre:

Ongoing insecurity led to the collapse of the criminal justice system in Libya. Courts in the east remained mostly shut, while elsewhere they operated at a reduced level.

I en rapport fra Crisis Group (2013) peker tenketanken på at Libya etter Qadhafi-regimets fall trengte reformer både av lovverk og av selve rettsapparatet. Det har knapt skjedd noen utvikling på disse feltene overhodet, siden verken Nasjonalkongressen eller Representantrådet har vedtatt relevante, konkrete reformer. HRW har også etterlyst omfattende reformer (Salah 2014).

Noen representanter for rettsapparatet er uenige i at kollapsen er total, men innrømmer like fullt at virksomheten må skje innenfor rammer bestemt av militser. Kriminalsaker blir tidvis etterforsket, men selv når politiet mener de har avklart hvem som er gjerningspersoner, blir det sjelden tatt ut tiltale, med mindre det skjer på initiativ fra en milits, som i denne beskrivelsen fra Tripoli (Fetouri 2016b):

Though most crimes in Tripoli are investigated, very few are solved. At some stage of the investigation, the police will just leave the file open but give up on the case. Ahmed's investigators usually know who did what, but they often cannot touch the suspect.

When a case reaches the prosecution stage, it means that a militia was involved in bringing the accused to justice, but that is no guarantee that he will be found guilty, as the prosecutors would be more concerned with his militia connections than the evidence against him.

I praksis behandler rettsapparatet svært få saker, og avgrenser altså i stor grad virksomheten sin til saker som ikke utfordrer væpnede grupper på lokalplan, eller som nærmest er diktert av dem.

2.5 ØKONOMISKE FORHOLD

Libya er i dyp økonomisk krise. Landet har bare én viktig eksportvare, og det er olje. Under opprøret mot Qadhafi-regimet i 2011 stoppet oljeproduksjonen omtrent opp, men tok seg nesten opp til opprinnelig nivå gjennom 2012. I 2013 gikk produksjonen kraftig ned igjen på grunn av konflikt om infrastruktur i oljeindustrien (Cunningham 2015). Siden da har produksjonen ikke nådd mer enn drøyt halvparten av nivået før konflikten brøt ut i 2011, og ligger tidvis på rundt en tredel av dette nivået (Pack 2017b). I tillegg har prisfallet på råolje fra mai 2014 betydd halverte inntekter for oljen som utvinnes, og konflikten mellom de ulike konkurrerende myndighetene i Libya handler blant annet om å få kontroll med institusjonene oljeinntektene kanaliseres gjennom – det statlige oljeselskapet NOC, sentralbanken og landets oljefond (Crisis Group 2017a).

På toppen av kraftig fall i statsinntektene er landet plaget med valutaspekulasjon, likviditetskrise, banksvindel og inflasjon (Pack 2017a, s. 1–14; Pack 2017b), og at lokale bankfilialer i praksis kontrolleres av militser (Stocker 2017). Selv om libyere har praktiske utfordringer med å få kontanter ut fra lokale banker, så er det likevel en del penger i omløp – «det er mye penger i madrassene i Libya» (Mary Fitzgerald og Mustafa Fetouri, Landinfos Libya-seminar september 2017). Våren 2017 var det fremdeles ingen stor omsetningssvikt å spore i lokal kommersiell virksomhet, men folk begynte å bekymre seg for inflasjon og stadig høyere priser på en del viktige varer. Samtidig er en del av fenomenene som gjør den økonomiske situasjonen levelig for befolkningen, kostbare for statskassa i Libya: det skyldes manglende innkreving av skatter og avgifter, omfattende subsidier på blant annet drivstoff og basisvarer, og inntekter fra «spøkelsesarbeidere»²⁷ (Pack 2017a, s. 14–16).

3. BAKGRUNN: EN MOSAIKK AV MILITSER

Ingen vet hvor mange militser det finnes i Libya, men antallet kan ligge opp mot 1700 (ACAPS 2017) til 2000 (BBC 2016). Antallet skifter over tid når nye væpnede grupper oppstår eller oppløses, og allianser dem imellom inngås og brytes. Allianser skjer både på ideologisk og opportunistisk grunnlag, og det er ikke uvanlig med allianser på tvers av viktige politiske skillelinjer, men heller ikke med konflikt mellom grupper som er med i samme allianse, eller hvor det er vanskelig å finne ideologiske skiller. En rekke militser har oppstått etter opprøret i 2011 var over, særlig etter at konfliktnivået steg kraftig igjen i 2014. Militsene som oppsto under opprøret mot Qadhafi-regimet i 2011, omfatter i dag en hel del stridende som ikke var involvert i kampene den gangen. De væpnede gruppene omfatter noen ganske store militser, men også svært mange ganske små – og militser varierer i størrelse over tid.

²⁷ Lønnsinntekter fra stillinger i offentlig sektor som bare eksisterer på papiret, gjennom identiteten til fiktive eller avdøde familiemedlemmer.

3.1 KLASSIFISERING AV MILITSER

Siden det er så mange militser, grupperer en rekke kilder dem i ulike kategorier, men inndelingene i kategorier varierer til dels sterkt mellom ulike observatører.²⁸ Det er vanlig å gruppere dem etter hvilke politiske aktører eller ideologi de har erklært å støtte, eller allianser de er eller har vært en del av. Andre inndeler dem etter andre kriterier, som hva slags gruppe eller lokalsamfunn de har utspring i, og om de har lokal tilknytning der de opererer. Etnisitet er et annet kriterium, men sjelden klans-/stammetilhørighet.²⁹ Flere blander ulike kriterier i inndelingene sine. Bildet blir ikke mindre komplisert av at en og samme militsgruppe ofte har trekk som gjør at den kan passe inn i flere kategorier, eller at allianser kan omfatte militser som har få fellestrekk utover at de en periode har et praktisk interessefellesskap.

På lokalplan er det som oftest viktigere for libyere flest om militsene som har kontrollen har legitimitet og forankring i lokalsamfunnet, enn hvordan de står ideologisk og hvilke allianser de er en del av. Samtidig er det også viktig om militsene oppleves å handle ut fra lokalsamfunnets interesser.

3.2 OVERSIKT OVER MAKTFORHOLDENE I LIBYA

Alle kart over maktforholdene i Libya innebærer kraftige forenklinger, siden de opererer med ulike kombinasjoner av store samlekategorier. Dermed får disse oversiktene maktforholdene i Libya til å framstå som mye mer enhetlige enn de faktisk er. De fleste gir områder farge etter hvilken kategori militser som dominerer, noe som gjør at det ikke kommer fram at militser på lokalplan langt fra alltid er av samme type eller del av samme allianse. Andre er mer nyanserte og viser tydeligere områder hvor det finnes militser av flere kategorier, men heller ikke disse får fram mer enn to-tre hovedkategorier i ett område, eller at militser som i prinsippet er allierte, ideologisk godt kan være i konflikt med hverandre på lokalplan på ulike grunnlag.

I store deler av Libya fortsetter det dessuten å være skiftende maktforhold mellom ulike militsgrupper på lokalplan, nye militser kommer til, allianser skifter og noen militser går i oppløsning (ACLED 2016b, s. 2–3). Noen av disse endringene får stor oppmerksomhet både nasjonalt og internasjonalt, som når det er jihadist-grupper involvert, eller når det bidrar til endringer i antallet migranter som tar seg til Italia i båt (se Lewis & Scherer 2017). Kontrollen kan imidlertid også skifte mellom grupper uten at det blir lagt like mye merke til utenfor de direkte berørte områdene. Dette skjer særlig når endringene ikke får store konsekvenser for eksterne forhold, eller de foregår uten særlig kamphandlinger. Her er det imidlertid visse geografiske forskjeller.

²⁸ Som eksempler på kilder med ulike inndelinger kan vi nevne Aljazeera (2017), Critical Threats (for eksempel Estelle & Park 2017), The Economist (2017), European Council on Foreign Relations (Fitzgerald 2017a), Eye on Isis in Libya (Pack, Smith & Mezran 2017) og Wikipedia (Wikipedia 2017; Zifan 2017).

²⁹ Selv om Libya er et samfunn hvor folk stort sett har tilhørighet til en klan/stamme (forenklet er en stamme en politisk allianse av klaner), så spiller denne tilknytningen en begrenset rolle for mange libyere i det daglige – da er det først og fremst storfamilie og annet nettverk folk har personlige relasjoner til, som er viktige. Mens de aller fleste libyere vet hvilken klan/stamme de tilhører, har få kjennskap til hvem som har lederposisjoner innenfor sin klan/stamme, eller til hvordan de skal komme i kontakt med dem (Cole & Mangan 2016 Tribe, s. 6–12). Dette gjenspeiles også i organiseringen av militser, som først og fremst er klansmessig homogene hvis befolkningen i området militsene har utspring i, er det. Videre har klan-/stammeledere ikke mer innflytelse over militsledere enn andre med sosial tyngde i det libyske samfunnet.

3.2.1 Kyrenaika: Haftars LNA kontrollerer store områder

Khalifa Haftars milits-allianse Libyas nasjonale armé (LNA) har siden 2014 konsolidert kontroll over store deler av de befolkede områdene i Kyrenaika, inkludert landets nest største by Benghazi. Vi minner imidlertid om at på tross av navnet, så er dette et forbund av en rekke militser, og ikke noen enhetlig hær.

Samtidig har det i perioder vært omfattende kamper mellom LNA-militser og ulike jihadist-grupper³⁰, særlig i Benghazi og Darna. Det finnes også andre væpnede grupper på lokalplan som utfordrer LNAs makthegemoni i regionen – noen av disse er islamistiske, andre har større fokus på lokale maktforhold enn på større, nasjonale konfliktlinjer.

3.2.2 Fazzan: Komplisert bilde

Bildet i Fazzan er mer sammensatt enn i Kyrenaika. Her er det ingen enkeltstående dominerende aktør, men en rekke militsgrupper med lokal opprinnelse supplert av militser fra andre deler av landet. Siden Fazzan er svært tynt befolket med store ubebodde områder, er det særlig kontroll med byer og tettsteder og veistrekningene mellom dem som er viktig. Flere av disse veistrekningene er strategisk viktige fordi de overlapper med smuglerruter (for en grundig gjennomgang av forholdene i Fazzan, se Crisis Group 2017c).

3.2.3 Tripolitania: Komplisert bilde

3.2.3.1 Tripoli

Som det går fram av kart utarbeidet av Critical Threats (Estelle 2016; Estelle 2017a; Estelle 2017b; Ristori 2017; Estelle & Park 2017) og Eye on Isis (Pack, Smith & Mezran 2017, s. 22, 27, 41), er det ulike kategorier militsgrupper som har kontroll med ulike deler av Tripoli.³¹ Mange fordeler seg på én av tre kategorier: Nasjonalkongress-allierte, Presidentråd-allierte og Ansar al-Sharia-tilknyttede militser. Militsene som prinsipielt støtter Nasjonalkongressen eller Presidentrådet, står imidlertid ikke under kontroll av disse institusjonene, men lar som oftest egne interesser få prioritet der de ikke overlapper med alliansepartneres.

Videre er det en del konflikt mellom de ulike militsene, og ikke bare på tvers av kategoriene: militser som er del av samme allianse kan også godt ha ulike interesser som eskalerer til voldsbruk dem imellom, ikke minst knyttet til kontroll med kriminell virksomhet (se del 4.4). Tidvis oppstår det nye militser: ACLED påpeker at i perioden desember 2015 til mai 2017 ble antallet aktive militser i Tripoli mer enn doblet, og at antallet også skiftet mye i de to foregående årene (2016b, s. 3).

3.2.3.2 Hovedstadsområdet ellers

I områdene øst og vest for Tripoli er bildet enda mer sammensatt, med militsgrupper av nesten alle tenkelige kategorier.³² Og ikke bare er omtrent alle typer militser

³⁰ Som Den islamske staten (IS), Ansar al-sharia og ulike uavhengige jihadist-grupper.

³¹ Dette er kart over hele Libya hvor Tripoli er markert som en by hvor militser kan klassifiseres i to eller tre ulike hovedkategorier. De indikerer ikke hvilke deler av byen de ulike væpnede gruppene har base eller kontrollerer. Vi har bare funnet ett kart som gir en viss indikasjon over hvor i byen ulike militsgrupper har baser, publisert av den arabiskspråklige nettavisen *al-Arabi al-jadid* (se videoen i al-Sharif 2017).

³² Hovedunntaket er militser med basis i etniske grupper sør i landet. Disse opererer i liten grad utenfor Fazzan.

representert, kartene fra Critical Threats for oktober 2016 til juli 2017 (Estelle 2016; Estelle 2017a; Estelle 2017b; Ristori 2017; Estelle & Park 2017) og Eye on Isis (Pack, Smith & Mezran 2017, s. 22, 27, 41) vitner også om stadige endringer i maktforholdene i deler av området.

3.3 FAREN FOR NYE OG OMFATTENDE VÆPNEDE SAMMENSTØT

Flere kommentatorer peker på faren for at konfliktnivået også mellom større militsallianser kan stige igjen, både om militser fra Misrata skulle forsøke å vende tilbake til Tripoli, eller Haftars LNA skulle prøve å overta makten i hovedstaden (ACLED 2017, s. 16–17; BenIbrahim 2017a; Eaton 2017a; Moody 2017). Én kilde påpeker faren for at videre polarisering i Libya kan gi seg utslag i at moderate islamister allierer seg tettere med jihadist-grupper mot Haftars LNA og andre krefter som av islamister ofte kobles til Qadhafi-regimet (Estelle 2017c). Det foreligger også rapporter om at både LNA og Misrata-militser skaffer seg kamphelikoptre og annet militært utstyr som kan gi mulighet til å gjennomføre luftangrep (Spittaels et al. 2017, s. 24–34; Delalande 2017).

Om situasjonen tilspisser seg igjen, vil vi kunne få se ny bombing av sivile boligområder slik det blant annet skjedde i august 2014 (Amnesty 2014a). Opprusting hos flere aktører kan også føre til at kamphandlingene kan bli mer omfattende enn dem som har vært i tidligere faser fra 2011 til i dag, og med enda større konsekvenser for sivile.

4. SIKKERHETSFORHOLD

I denne delen har vi primært fokus på sikkerhetsforhold som har konsekvens for sivilbefolkningen. De omfatter konflikt mellom militser som også rammer utenforstående, og voldshandlinger rettet mot sivile – enten politisk motivert eller kriminell virksomhet.

4.1 TRIPOLI

I sin siste analyse av forholdene i Libya gir ACLED følgende beskrivelse av situasjonen (2017, s. 16):

Insecurity in Tripoli

Frustration has grown over the lack of security in Tripoli as free-roaming, unaccountable militia activity has disrupted electricity power and kidnappings continue to undermine the safety of residents. ACLED reported the most substantial Tripoli-based militia competition in December 2016 where militia attacks accounted for 13.9 % of conflict activity with events falling to 2.8 % of activity in January 2017.

I sin foregående analyse beskrev ACLED forholdene slik (2016b, s. 3):

This emerging conflict pattern is largely localised to Tripoli and has been characterised by street battles between rival militia groups and increased rates of kidnappings and murders. Perpetrators of the violence include the Bab al-Tajoura Brigade, the Tripoli Revolutionaries Brigade, the Abu Salim Brigade

and the National Mobile Forces. Militia violence may indicate the desire of these armed groups to be included in the latest political settlement: as al-Sarraj works to build a unified military force and international powers vote to lift the arms embargo, these flash episodes of conflict signal to the necessity of their inclusion for enduring stability.

Også i en analyse fra januar 2016 peker ACLED på konflikter mellom ulike militser i Tripoli, i flere tilfeller mellom militser som tidligere var allierte i kampen mot militser fra Misrata (2016a, s. 7).

	2015				2016				2017	
	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2
Konflikthendelser	47	42	32	45	40	47	27	46	61	30
Konfliktrelaterte dødsfall	16	43	28	24	17	86	5	22	51	78

Tripoli: Konflikthendelser og konfliktrelaterte dødsfall 2015–2017³³ (ACCORD 2015f, 2015g, 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e, 2016h, 2017a, 2017b, 2017c, 2017d)

Tabellen viser at antallet konfliktrelaterte dødsfall³⁴ svinger ganske kraftig, mens antallet konflikthendelser varierer mindre. Tallene er for hele Tripoli, og sier ikke noe om fordeling mellom ulike bydeler. I en undersøkelse gjort i 2013 og 2014 (Abou-Khalil & Hargreaves 2015) gikk det fram at folks opplevelse av sikkerhetssituasjonen i Tripoli varierte mellom ulike deler av byen, og informanter fra bydeler i sør opplevde forholdene som mest utrygge. Dette var bydelene som hadde opplevd størst antall trefninger mellom ulike militsgrupper som kjempet om kontrollen, men det var også viktige faktorer at de væpnede gruppene som hadde hatt kontroll over områdene fra høsten 2011 fram til 2013–2014, ikke hadde lokal forankring, og at flere av dem så på lokalbefolkningen som politiske motstandere.³⁵ I bydelen Suq al-jum'a hadde militsgruppene lokal forankring og var på samme side politisk, og befolkningen oppga større følelse av sikkerhet i hverdagen (s. 9–10).

Hvis vi holder antallet konfliktrelaterte dødsfall i hovedstaden opp mot folketallet, får vi 10,42 dødsfall per 100 000 innbygger i 2015, og 12,2 for 2016, mens det steg til 24,2 for første halvår av 2017. Dette er flere ganger høyere enn situasjonen før omveltningene i 2011: for 2008 anslo Verdens helseorganisasjon at mordraten i Libya lå på 2,9 per 100 000 innbyggere (Evans 2011). Tallet ligger også over gjennomsnittstallet for Nord-Afrika, hvor mordraten ligger på under 5 per 100 000, men samtidig et stykke under tilsvarende tall for Det sørlige Afrika, hvor den er på over 30.

³³ For 2014, se ACCORD 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e. For 2011–2013, se ACCORD 2016g, 2016f, 2016i.

³⁴ For nærmere redegjørelse for ACLEDs metode og definisjoner, inkludert hva slags dødsfall som regnes som konfliktrelaterte (*conflict fatalities*), se ACLED u.å.b. ACLEDs tall skiller seg noe fra dem presentert av Libya Body Count, noe som både kan skyldes ulikt kildetilfang og litt forskjellig kategorisering. Videre er ikke disse definisjonene overlappende med dem som ligger til grunn for mordraten, men vi mener like fullt sammenligningen gir en god pekepinn om endringene i voldsnivå i Libya.

³⁵ Militsene så seg selv som «revolusjonære», og befolkningen som lojale mot det avsatte regimet.

4.2 HOVEDSTADSOMRÅDET ELLERS

I områdene rundt Tripoli skaper også konflikt mellom ulike militser uro, og årsakene er både knyttet til politisk konflikt og til kontroll med inntekt fra kriminell virksomhet:

In the greater Tripoli region as well as to the west in Zawiya, the distinction between political and criminal violence has proven difficult to untangle as instability created through oil and fuel pipeline shutdowns has been characterised by quasi-criminal groups and smugglers with close ties to prominent families within Zawiya. It is unclear as to whether this is localised posturing to secure control over lucrative smuggling networks and livelihoods or whether it feeds into the wider, national-level conflict (ACLED 2017, s. 16, jf. Moody 2017).

	2015				2016				2017	
	K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2
Misrata										
Konflikthendelser	16	20	8	8	11	14	6	6	8	11
Konfliktrelaterte dødsfall	1	29	1	0	6	28	2	18	0	5
Al-Murqub										
Konflikthendelser	12	7	3	4	6	2	2	3	2	1
Konfliktrelaterte dødsfall	12	1	0	20	53	1	0	5	2	15
Al-Jafara										
Konflikthendelser	5	20	4	1	2	5	2	1	4	15
Konfliktrelaterte dødsfall	4	26	0	0	1	0	0	3	7	30
Al-Zawiya										
Konflikthendelser	21	23	11	10	11	2	7	5	2	3
Konfliktrelaterte dødsfall	31	6	8	23	31	8	2	9	0	4
Al-Nuqat al-khams										
Konflikthendelser	20	18	8	14	12	2	2	1	3	9
Konfliktrelaterte dødsfall	22	29	2	13	110	0	0	4	37	5

Provinsene rundt Tripoli: Konflikthendelser og konfliktrelaterte dødsfall 2015–2017³⁶ (ACCORD 2015f, 2015g, 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e, 2016h, 2017a, 2017b, 2017c, 2017d)

Også her ser vi store svingninger i tallene mellom ulike perioder og de forskjellige provinsene, noe som vitner om at det er stor uforutsigbarhet i voldsnivået i dette området.

³⁶ For 2014, se ACCORD 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e. For 2011–2013, se ACCORD 2016g, 2016f, 2016i.

4.3 DØDSFALL I ULIKE KONFLIKTHENDELSER

ACCORDs analyser av ACLEDs tall over konfliktrelaterte dødsfall fordeler dem på ulike kategorier.³⁷ De viser at i åtte av de siste ti kvartalene som er analysert, skjedde minst 70 % av disse dødsfallene i væpnet kamp mellom militsgrupper:

Periode		2015				2016				2017	
		K1	K2	K3	K4	K1	K2	K3	K4	K1	K2
Konfliktrelaterte dødsfall	Antall	851	763	751	340	580	714	697	879	560	404
Væpnede kamphandlinger, som omfatter stridende	Antall	669	549	531	196	419	562	526	759	284	330
	%	78,6	72,0	70,7	57,6	72,2	78,7	75,5	86,3	50,7	81,7
Andre kategorier, som omfatter stridende og sivile	Antall	182	214	220	144	161	152	171	120	276	74
	%	21,4	28,0	29,3	42,4	27,8	21,3	24,5	13,7	49,3	18,3

Libya: Konfliktrelaterte dødsfall 2015–2017³⁸ (ACCORD 2015f, 2015g, 2016a, 2016b, 2016c, 2016d, 2016e, 2016h, 2017a, 2017b, 2017c, 2017d)

Konfliktvolden som ender med dødsfall, omfatter altså primært stridende i militsgrupper i dagens Libya. Dessverre brytes disse tallene bare ned på nasjonalt nivå i analysene, og ikke på provinsnivå. Likevel vitner det gjennomgåtte kildematerialet om at dette mønsteret også gjelder for Tripoli og provinsene rundt. FNs ekspertpanel rapporterer for eksempel om sammenstøt mellom militser i Tripoli over kontroll med ulike strategiske områder og institusjoner, og at slik konflikt sannsynligvis vil vedvare, siden Presidentrådet ikke er i stand til å stoppe det (Spittaels et al 2017, s. 14–15). Og som det går fram i del 4.2 ovenfor, er konfliktnivået mellom ulike militser også periodevis høyt i provinsene rundt hovedstaden.

4.4 MILITSGRUPPERS INNBLANDING I KRIMINALITET

En del militsgrupper er innblandet i kriminalitet. FNs ekspertteam framhever i sin siste rapport fire former for kriminell virksomhet: smugling av petroleumsprodukter, menneskesmugling og menneskehandel, innblanding i statlige etaters virksomhet og våpenhandel. Ekspertteamet understreker også at andre kriminelle aktiviteter hvor de har beskrevet militskoblinger i tidligere rapporter, fremdeles er utbredt (Spittaels et al. 2017, s. 60–64). Tidligere rapporter har nevnt kidnapping, væpnede ran, menneskesmugling, annen smugling (Dilloway et al. 2015, s. 45–47) og smugling av petroleumsprodukter, «beskyttelse» til smuglere og andre, utpressing, kidnapping, valutasvindel og plyndring (Tessières et al. 2016, s. 45–48). Også i den mer fredelige perioden 2012–2013 var militser involvert i kriminalitet, og konflikt om kontroll med

³⁷ Dessverre brytes disse tallene bare ned på nasjonalt nivå i analysene, og ikke på provinsnivå.

³⁸ For 2014, se ACCORD 2015a, 2015b, 2015c, 2015d, 2015e. For 2011–2013, se ACCORD 2016g, 2016f, 2016i.

ulike former for kriminell virksomhet utartet i voldshandlinger (Shaw & Mangan 2014, s. 20–26):

The western side of the coast, and Zuwarah [...] in particular, developed into a significant locus of illicit activity. This is in part a reflection of its location: its proximity to the nearest European territory, situated at the juncture of two trafficking routes from the west and the south.

[...]

Given their strategic locations, population concentrations, transportation infrastructure, and above average income levels, coastal cities have been the sites of the fiercest clashes between armed groups over access to criminal markets. These are repeatedly portrayed as political conflicts, but it is rare that an underlying economic interest cannot be easily identified.

[...]

The trafficking dynamics from Tripoli along the west coast and toward the Tunisian border are particularly significant in demonstrating the decisive impact of how the emerging criminal economy and organized criminal behavior are shaping the political transition.

[...]

Control over smuggling and trafficking has also been a key source of conflict in a number of other northern towns. Although these conflicts have broadly been portrayed to outsiders as clashes between those who supported Qaddafi and those who did not, they are in fact also strongly motivated by a fight over who controls trafficking routes and the resources they generate.

Shaw & Mangan mente i 2014 å se en tendens til at ulike grupper var i ferd med å konsolidere kontrollen over ulike områder (2014, s. 21–22), men tre år etter later ikke det til å ha skjedd. Det rapporteres fortsatt om endringer i maktforholdene mellom militser i hovedstadsområdet (Lewis & Scherer 2017). Også FNs ekspertpanel bekrefter dette:

Along the coastline between Tripoli and the Tunisian border, many armed groups are involved in trafficking in persons and fuel smuggling, which have allowed them to obtain substantial wealth [...]. Over the past year, these criminal networks clashed repeatedly, directly or through proxies [...]. In Zawayah, dozens of casualties were reported in 2016 and 2017. Armed groups involved in criminal activities also challenge local authorities, such as the Sabratah Municipal Council, thereby threatening peace [...] (Spittaels et al. 2017, s. 14).

4.4.1 Kriminalitet som rammer sivile direkte

En del kriminell virksomhet er direkte rettet mot sivile, og har særlig stor betydning for befolkningens opplevelse av trygghet.

4.4.1.1 |Bortføringer

En form for kriminalitet som rammer særlig vidt, er bortføringer. En rekke kilder melder om bortføringer, kidnappinger og frihetsberøvelser utført av militsgrupper, motivert både av politiske mål og løsepenger (ACLED 2017, s. 16; Amnesty 2014b,

s. 10–14; Amnesty 2015; Amnesty 2017; HRW 2017b; Jawad 2017; MEE 2016b; Moody 2017; Mustafa 2016; NYA International 2017, s. 3; Spittaels et al. 2017, s. 19–20, 124).

I en undersøkelse gjort i 2013 sa 6 % av de spurte at kidnappinger skjedde hyppig eller veldig hyppig i nabolaget deres (Small Arms Survey 2014, s. 3). Også i en rapport fra U.S. Institute of Peace går det fram at kidnapping var en stor bekymring for 33 % av de spurte i 2013, men at andelen steg til 56 % i 2014. I Tripoli var andelen enda større, og særlig blant velstående. Per 2014 hadde 5 % av de spurte på landsbasis opplevd at de selv eller et nært familiemedlem var blitt kidnappet³⁹ (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 12).

Siden 2014 har antallet kidnappinger steget, og er ikke lenger først og fremst en fare for synlig velstående eller prominente personer: Nå rammer kidnappinger alle samfunnslag, og selv barn er blitt drept av kidnappere når familiene ikke har betalt løsepenger. Mange er dessuten redde for å snakke åpent om at familiemedlemmer er blitt kidnappet av frykt for represalier (Mary Fitzgerald og Mustafa Fetouri, seminar i Landinfo 6. september 2017). Libya Herald har rapportert at over en 46-dagers periode ved årsskiftet skjedde det 293 kidnappinger bare i Tripoli (Libya Herald 2017a).

4.4.1.2 Vinningskriminalitet

I en undersøkelse gjort i 2013 sa 5 % av de spurte at innbrudd skjedde hyppig eller veldig hyppig i nabolaget deres (Small Arms Survey 2014, s. 3). Frykten for innbrudd og biltyverier steg kraftig fra 2013 til 2014 hos de spurte i en undersøkelse gjennomført av U.S. Institute for Peace (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 12). Ingenting tyder på at forholdene har bedret seg siden dette.

Det er vanskelig å si hvem som står bak vinningskriminaliteten. De foreliggende undersøkelsene sier ikke noe direkte om det, og det er ikke gjort oppfølgende undersøkelser siden 2014. Politiet vil heller ikke kunne være noen særlig kilde til solid informasjon her, siden de i praksis knapt etterforsker eller straffeforfølger vinningskriminalitet overhodet, selv ikke i de tilfellene hvor folk anmelder.⁴⁰

I tillegg til enkeltpersoner og grupper av kriminelle, er imidlertid også militsgrupper tidvis involvert i ren vinningskriminalitet. FN's ekspertpanel nevner som ett eksempel Jihaz al-amn al-riasi (Presidentskapets sikkerhetsapparat), som tross navnet er en milits, og blant annet har begått bankran i Tripoli (Spittaels et al. 2017, s. 123). En annen form for vinningskriminalitet hvor det er klart at militser står bak, er når folk blir frastjålet ting ved vegsperringer. I USIPs undersøkelse gjort i 2014 oppga 12 % av de spurte på landsbasis og 15 % i Tripoli at de hadde opplevd tyveri ved vegsperring (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 38).

4.4.1.3 Voldshandlinger

Som beskrevet innledningsvis i dette kapittelet, har voldsnivået i Libya gått kraftig opp siden omveltningene i 2011, målt ut fra antallet døde som følge av voldshandlinger.

³⁹ Her er det vanskelig å se ut fra rapporten hva informantene regner som en kidnapping. Siden så mange som én av tjue oppgir at de selv eller nære familiemedlemmer er rammet, kan det tyde på at også for eksempel å bli holdt tilbake av væpnede personer ved en vegsperring eller lignende kan gå inn i definisjonen av kidnapping.

⁴⁰ I USIPs undersøkelse varierte det kraftig fra sted til sted om informantene oppga at de ville anmelde innbrudd til politiet (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 26–27). Som påpekt i del 2.4.1, kan en politianmeldelse dessuten ha andre årsaker enn et realistisk håp om etterforskning og straffeforfølgelse av dem som sto bak.

Samtidig skjer flertallet av disse dødsfallene i trefninger mellom militsgrupper, og omfatter først og fremst stridende, og i noen grad sivile som havner i kryssild. Voldshandlinger er imidlertid ikke avgrenset til hendelser som ender med dødsfall: Det er også viktig å se på annen bruk av vold, og situasjoner hvor folk implisitt eller eksplisitt trues med voldsbruk. Dette er forhold hvor det er mye mindre data enn for dødsfall som følge av vold: Ingen aktører forsøker å rapportere systematisk om antall skadde som følge av voldshandlinger. Dette har flere årsaker – én er at ingen lokale institusjoner eller etater (for eksempel sykehus eller politi) forsøker å systematisere informasjon om forhold de kjenner til. Dermed er det lite konkret informasjon å hente der. En annen er at slike forhold antakelig blir kraftig underrapportert i libyske medier, fordi mange ønsker minst mulig omtale av slike hendelser i etterkant, av frykt for represalier fra dem som sto bak truslene eller voldsbruken de ble utsatt for (Mary Fitzgerald og Mustafa Fetouri, Landinfos Libya-seminar september 2017).

Det er dessuten knapt undersøkt hvor vanlig det er å bli utsatt for voldsbruk eller trusler. Ett unntak er Small Arms Surveys undersøkelse fra 2013, hvor respondentene ble spurt om de eller andre i husholdningen deres hadde vært ofre for tre former for voldsbruk i de knappe to årene som var gått siden Qadhafi-regimets fall. 9 % oppga at noen i husholdningen hadde vært ofre for minst én av de tre konkrete kategoriene (2014, s. 3):

- Angrep eller trusler: 8 %
- Tyveri: 3 %
- Seksuell trakassering: 1 %

Trusselen om vold behøver ikke å ha rammet egen husholdning for å bidra til et klima av frykt. Situasjonen preges også av andre opplevelser folk har,⁴¹ av mediebildet og rykter som går. I undersøkelsen referert ovenfor sa for eksempel 10 % av de spurte at drap skjedde hyppig eller veldig hyppig i nabolaget deres (Small Arms Survey 2014, s. 3), selv om antallet drepte i Libya utenom kamphandlinger mellom militser ikke er veldig høyt.

4.4.2 Kriminalitet som skaper økt konfliktnivå

Også kriminalitet som ikke er direkte rettet mot sivile, kan indirekte påvirke om folk føler seg trygge eller ikke.

4.4.2.1 Rusmidler

Ett forhold som skaper utrygghet er økende rusmisbruk, både blant stridende i militsgrupper og andre. Dette har flere konsekvenser, både knyttet til konflikt ulike grupper imellom rundt smugling og omsetning av rusmidler, og at bruken av dem fører til økt voldsbruk og uforutsigbarhet:

The cities are increasingly becoming markets for drug consumption, in part because of the government's disarmament strategy that has given cash payouts to many in the militia groups. In each of the main cities – Tripoli, Benghazi, and Misurata – drug consumption is seen as a growing threat. Illegal narcotics – mainly hashish, some heroin, and to a limited extent cocaine – are now more

⁴¹ En anonym reporter fra Libya Herald (2017c) påpeker for eksempel at «Gunfire is a regular enough event in Tripoli for it not to panic anyone – unless it happens to be just where you are.».

prevalent, as discussed earlier, but the city markets appear to have been flooded with prescription pharmaceuticals. Drug use has prompted behaviour in Libya's youth that has challenged prevailing cultural norms and social structures. In some cities, notably Tripoli, communities have reacted, sometimes with violence, against those seen to be fostering local demand for drugs (Shaw & Mangan 2014, s. 21, se også s. 22–23).

4.4.2.2 Menneskesmugling

Den betydelige menneskesmuglingen i båt mot Europa skjer hovedsakelig fra kysten mellom Tripoli og Tunisias grense. Denne innbringende trafikken er en viktig inntektskilde for flere væpnede grupper i området – enten de er direkte involvert i smuglingen, eller mottar deler av inntektene fra smuglerne for å legge forholdene til rette (Shaw & Mangan 2014, s. 17–19). Selv om utskipingen av migranter i liten grad skjer fra Tripoli, er hovedstaden et sentralt nav i menneskesmuglingsøkonomien (Shaw & Mangan 2014, s. 23).

Denne smuglervirksomheten skaper også konflikt mellom ulike væpnede grupper, som tidvis eskalerer til voldshandlinger. En årsak til slike konflikter er konkurranse om strategisk territorium og markedsandeler, men det finnes også eksempler på militser som motarbeider dem som er involvert i menneskesmugling. Noen aktører motarbeider menneskesmugling av mer prinsipielle årsaker, som rapportert i Zuwara (Bellingreri 2017; Petré 2015) og Tripoli (Zaptia 2017). Samtidig har andre militsgrupper også inntekter fra å stoppe menneskesmugling (Mannocchi 2017b; Michael 2017). Det er imidlertid lite som tyder på at denne siste formen for militsinnsats er noe annet enn opportunistisk, og bygger på at den vil være mer innbringende enn å tilrettelegge for smugling.⁴²

4.4.2.3 Smugling og ukontrollert import av varer

Mye import av varer til Libya skjer uten kontroll fra myndighetene, og en del av denne trafikken går via havner langs kysten. Misrata er for eksempel senter for innførsel av bruktbiler fra Europa. Legemidler er også en viktig vare (Shaw & Mangan 2014, s. 12–13). Med fungerende sentralmyndigheter ville denne handelen blitt kontrollert og stoppet eller ilagt avgifter, noe som ville innebære inntektstap for dem som driver virksomheten i dag. Dermed har de en sterk egeninteresse av at sentralmyndighetene forblir svake, og av å motsette seg forsøk på å bli fratatt kontroll over virksomheten sin – også med voldsbruk.

Libyske myndigheter har lite praktisk kontroll med hva som foregår i havnene:

The port management reports that formal state security architecture is inadequate and that businessmen, who are often armed, threaten the management if an attempt is made to search or intervene in the movement of goods. “Nobody has authority, so everybody has authority,” says the manager responsible for security. “Guns are what determine influence in the port now.” Port management has tried to increase levels of security by entering into a specific contract with police and customs agents whereby they would be paid

⁴² Også denne virksomheten kan skape konflikt, som da det brøt ut kamper mellom en IS-alliert lokal milits og den forholdsvis nye anti-menneskesmuglingsmilitsen Brigade 48 i Sabrata i midten av september (Libya Herald 2017d; al-Wasat 2017).

more for delivering a service, but it had little impact, and when it expired in May 2013, it was not renewed (Shaw & Mangan 2014, s. 24).

Det meste av smuglingen skjer fra utlandet inn i Libya, men én særlig viktig smuglervare går ut av landet: petroleumsprodukter. Her kjøper smuglerne bensin og diesel til kraftig subsidierte priser i Libya, som de siden kan selge med stor profitt utenlands (Gazzini 2017; Mannocchi 2017a).

4.5 JIHADIST-GRUPPER

Som nevnt innledningsvis (del 1.1) har vestlig dekning av forhold i Libya et særlig fokus på ulike jihadist-grupper, fordi disse utgjør en terrortrussel mot vestlige interesser. Det finnes to nettsteder med fokus på jihadist-grupper som følger situasjonen i Libya tett, Critical Threats (drevet av den neo-konservative tenketanken American Enterprise Institute, jf. Critical Threats u.å.) og Eye on ISIS in Libya (tett tilknyttet nettstedet Libya Analysis, for mer, se Eye on ISIS in Libya u.å.). Vi henviser til disse for detaljert rapportering om disse gruppenes virksomhet, og gir bare en stikkordsmessig beskrivelse her.

4.5.1 Tripoli

Jihadist-grupper som IS,⁴³ Ansar al-sharia⁴⁴ og andre har hatt fotfeste i Tripoli i perioder siden Qadhafi-regimets fall høsten 2011 (se kart i Pack, Smith & Mezran 2017, s. 22, 27, 41). I tillegg finnes det militser i hovedstaden som står for en streng salafi-islamisme (Pack & Smith 2017), og som dermed står ideologisk nær jihadist-gruppene. Disse omfatter blant annet den væpnede gruppa som samarbeider tettest med Presidentrådet, nemlig Rada'-styrken til Abdulrauf Kara.⁴⁵

Det har vært flere terrorangrep i Tripoli gjennomført av jihadister som har rammet sivile, som for eksempel IS-angrepet på Corinthia Hotel 27. januar 2015 (Pack, Smith & Mezran 2017, Zway & Kirkpatrick 2015). Sannsynligvis har IS flere såkalte sovende celler i Tripoli, som kan planlegge nye terrorangrep (MEE 2016a).

4.5.2 Hovedstadsområdet utenfor Tripoli by

Det finnes IS-allierte militser flere steder i hovedstadsområdet. Eyes on Libya oppgir at IS-militser per mai 2017 hadde kontroll over deler av Sabrata og Bani Walid, og tilstedeværelse både mellom Tripoli og Zawiya og sør og øst for Misrata. I tillegg oppgir de at andre jihadist-grupper har base i Misrata (Pack, Smith & Mezran 2017, s. 41). Så nylig som september var det trefninger mellom IS-militser og andre militser i Sabrata (Libya Herald 2017d; al-Wasat 2017).

⁴³ For en kort gjennomgang av hvordan IS' fikk fotfeste i Libya, se Crisis Group 2017b, s. 11–19. Se også Fitzgerald 2017b.

⁴⁴ Ansar al-sharia kunngjorde i slutten av mai 2017 at de oppløste seg selv. I kunngjøringen oppfordret de til at revolusjonære krefter og såkalte shura-råd burde forene seg (Reuters 2017). Dette kan tolkes som at iallfall en del personer med tilknytning til Ansar al-sharia vil slutte seg til andre militser som står dem ideologisk nær – enten salafi-orienterte eller jihadist-grupper.

⁴⁵ Rada': 'avskrekking'. Denne væpnede gruppa er formelt tilknyttet Innenriksdepartementet under Presidentrådet som spesialpolitistyrke, men har sin basis i salafist-borgerverngruppa Nawasi-brigaden (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 39–40).

4.6 LOKALBEFOLKNINGENS SIKKERHETSFORANSTALTNINGER I DET DAGLIGE

I en rapport om sikkerhetsforhold fra 2015 går det fram at libyeres følelse av usikkerhet ofte stiger når de forflytter seg ut av lokalområdet sitt, og når de beveger seg utendørs nattetid – også lokalt. Dette kan dreie seg om at folk generelt har best oversikt over skiftende sikkerhetsforhold der de oppholder seg mest, men også om at de må ta større forholdsregler i områder hvor de oppfattes som utenforstående, og tidvis som fiender. Bakgrunnen for det kan være at de tillegges et annet politisk ståsted ut fra sosial bakgrunn, som regional opprinnelse, klanstilhørighet og lignende (Abou-Khalil & Hargreaves 2015, s. 10–11). Alle muntlige kilder Landinfo har vært i kontakt med i forarbeidet til dette notatet, opplyser at folk opplever det slik også i dag, siden situasjonen er verre nå enn den var i 2013–2014 (da undersøkelsene som ligger til grunn for rapporten sitert ovenfor ble gjort). Dermed har det ikke blitt noe mindre viktig for folk å ta grep i hverdagen for å unngå fare, særlig når de beveger seg utenfor nærområdet sitt.

Egen omgangskrets og lokale medier er viktige kilder til informasjon om skiftende sikkerhetsforhold. En annen måte å holde seg oppdatert er gjennom sosiale medier, for eksempel gjennom diskusjonsgrupper på nett hvor folk utveksler informasjon om hvordan situasjonen er i ulike områder (ett eksempel er Safe Path Tripoli u.å.). Folk forsøker også å skaffe seg oversikt over kontakter eller bekjentskaper de har innenfor ulike militser (vestlig diplomatkilde, e-post til Norges ambassade i Egypt). Slike kontakter kan bistå i situasjoner hvor folk har problemer med militsen vedkommende er en del av, men også det å påpeke at en har kontakter i en annen milits på lokalplan, kan tidvis virke avskrekkende.

5. REISE FRA UTLANDET TIL TRIPOLI

Reise til Tripoli fra utlandet skjer i dag enten med fly, eller landevegen fra naboland. (Det er for tida ingen operative fergeruter mellom Tripoli og andre byer ved Middelhavet.) Vi avgrenser oss her til forhold knyttet til å reise med fly til Mi'itiga internasjonale flyplass, eller med bil fra Tunisia til Tripoli.

5.1 MI'ITIGA INTERNASJONALE FLYPLASS

Tripolis internasjonale hovedflyplass, som ligger i Qasr bin Ghashir drøyt tre mil vest for Tripoli sentrum, ble ødelagt i kamphandlinger sommeren 2014.⁴⁶ Siden da har alle flyforbindelser til hovedstaden gått til Mi'itiga internasjonale flyplass, som før dette primært ble brukt til innenriksfly og for pilegrimsreiser til Mekka.

Det er per i dag ingen direkteruter mellom europeiske byer og Tripoli, med unntak av Istanbul.⁴⁷ Det går imidlertid ruter til flere land i regionen (som Egypt, Jordan, Niger, Sudan og Tunisia), nesten utelukkende med libyske flyselskaper (Flightstats u.å.).

⁴⁶ Rullebanen er i stand igjen, men oppbyggingen av passasjerterminalen er ikke kommet i gang ennå (BenIbrahim 2017b).

⁴⁷ Dette kan ha sammenheng med at luftfartsmyndigheter i EU mener sikkerheten rundt kontroll av bagasje og passasjerer der ikke er bra nok (Mustafa Fetouri, Libya-seminar i Landinfo september 2017).

For tida er det Rada'-styrken som har kontroll over flyplassen alene, siden Buni-brigaden ble drevet ut tidlig i juli i år, etter interne oppgjør innenfor militsen om inntekter fra smugling av migranter i transitt fra Bangladesh og Nord-Afrika (Lewis & Scherer 2017; Libya Herald 2017b).⁴⁸

Selv om Mi'itiga har skiftet hender, møter de reisende mange av de samme utfordringene:⁴⁹

- Sikkerhetskontrollen med bagasje og passasjerer er tilfeldig.
- Både Buni-brigaden og Rada'-styrken er dominert av salafi-islamister, med dyp skepsis til andre libyere de ser som potensielle politiske motstandere. Dette særlig gjelder personer som enten er kjent for å støtte Haftar og LNA, eller som mistenkes for det ut fra regional opprinnelse og klanbakgrunn.
- Libyere som har vært lenge i utlandet mistenkes tidvis for å være «anti-revolusjonære», særlig hvis de har vært utenlands siden før opprøret mot Qadhafi-regimet brøt ut i 2011. Imidlertid er ikke dette fokuset like sterkt som det var i årene etter omveltningene i 2011.
- Det er stor variasjon i oppførselen til militsene som kontrollerer flyplassen, og personer med svært lik sosial bakgrunn kan bli behandlet helt ulikt – én kan bli tatt i forvaring, mens en annen med ganske lik profil passerer uten å bli stoppet.
- Det er mye kriminalitet utenfor terminalbygningen.

5.2 FERDSEL I BIL FRA TUNISIA TIL LIBYA

Det er mye ferdsel mellom Libya og Tunisia, og det meste går landevegen. Dette gjelder både mye varetransport og libyere som reiser fra hovedstadsområdet til Tunisia av en rekke ulike årsaker (turisme, handel, medisinsk behandling, besøk av slektninger bosatt i Tunisia, osv.). Tunisiske myndigheter anslår dessuten at det bor minst en million libyere i landet (Karasapan 2015), og sannsynligvis reiser også en del av disse inn og ut av Libya.

Strekningen fra Tripoli til grensebyen Ra's Jdir er rundt 180 km langs kystvegen. Den går imidlertid gjennom et område hvor kontrollen skifter mellom flere ulike militsgrupper, som støtter det meste av det politiske spekteret i landet (se del 3.2.3 og 4.4.2). De fleste som reiser denne vegen, risikerer dermed å stå ansikt til ansikt med stridende fra militser som står langt unna dem selv politisk og ideologisk. Videre bryter det fra tid til annen ut kamphandlinger både langs kystvegen og langs alternative vegforbindelser lenger inn i landet. Det er også mye kriminalitet langs vegen, ikke minst frihetsberøvelser av ulike slag.

Grenseovergangen mellom Ra's Jdir i Libya og Bin Qardan i Tunisia blir stengt med ujevne mellomrom. Begge land har sperret for ferdsel ved ulike anledninger, av ulike årsaker (se for eksempel Aljazeera 2016; BenIbrahim 2016; Fornaji 2017).

⁴⁸ Det har vært konflikt mellom militser om kontrollen med infrastruktur som flyplasser og havner ved en rekke anledninger i Libya, siden slik kontroll gir muligheter for store inntekter fra smugling av mennesker og varer (Shaw & Mangan 2014, s. 21).

⁴⁹ Her baserer vi oss på informasjon innhentet fra en vestlig ambassade akkreditert til Libya i mai 2017, da Buni-brigaden hadde kontrollen, sammenholdt med informasjon fra Mustafa Fetouri, som reiste til Norge fra Mi'itiga i september da flyplassen hadde vært under kontroll av Rada'-styrkene i rundt to måneder.

6. REFERANSER

Skriftlige kilder

- Abou-Khalil, N. & Hargreaves, L. (2015, 30. april). *Perceptions of security in Libya – Institutional and revolutionary actors*. Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2015/04/perceptions-security-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- ACAPS, dvs. Assessment Capacities Project (2015, 5. juni). *Libya: Population and population density*. Genève: ACAPS. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/map/libya/libya-population-and-population-density-5-jun-2015> [lastet ned 25. september 2017]
- ACAPS (2017, 19. september). *Libya: Crisis analysis*. Genève: ACAPS. Tilgjengelig fra <https://www.acaps.org/country/libya/crisis-analysis> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD, dvs. Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation (u.å.). *Austrian Centre for Country of Origin and Asylum Research and Documentation*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://www.rotekreuz.at/i18n/en/organise/accord/> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015a, 3. november). *Libya, first quarter 2014: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <https://www.ecoi.net/doc/314539> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015b, 3. november). *Libya, second quarter 2014: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/314540> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015c, 3. november). *Libya, third quarter 2014: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/314542> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015d, 3. november). *Libya, fourth quarter 2014: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/314543> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015e, 3. november). *Libya, year 2014: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/314585> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015f, 26. november). *Libya, first quarter 2015: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/315659> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2015g, 26. november). *Libya, second quarter 2015: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/315664> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016a, 4. februar). *Libya, third quarter 2015: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/318827> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016b, 4. februar). *Libya, fourth quarter 2015: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/318828> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016c, 4. februar). *Libya, year 2015: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/318829> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016d, 3. mai). *Libya, first quarter 2016: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/323521> [lastet ned 25. september 2017]

- ACCORD (2016e, 4. august). *Libya, second quarter 2016: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/327937> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016f, 3. november). *Libya, year 2012: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/332334> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016g, 7. november). *Libya, year 2011: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/332376> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016h, 8. november). *Libya, third quarter 2016: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/332191> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2016i, 28. november). *Libya, year 2013: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/332276> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2017a, 8. februar). *Libya, fourth quarter 2016: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/335838> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2017b, 9. februar). *Libya, year 2016: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/335860> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2017c, 22. juni). *Libya, first quarter 2017: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/342395> [lastet ned 25. september 2017]
- ACCORD (2017d, 14. september). *Libya, second quarter 2017: Update on conflict-related incidents according to the Armed Conflict Location & Event Data Project (ACLED)*. Wien: ACCORD. Tilgjengelig fra <http://ecoi.net/doc/346864> [lastet ned 25. september 2017]
- ACLED, dvs. Armed Conflict Location & Event Data Project (u.å.a). *About ACLED*. Falmer: ACLED. Tilgjengelig fra <http://www.acleddata.com/about-acled/> [lastet ned 25. september 2017]
- ACLED (u.å.b). *Methodology*. Falmer: ACLED. Tilgjengelig fra <https://www.acleddata.com/methodology/> [lastet ned 25. september 2017]
- ACLED (2016a, januar). *Libya. Conflict Trends 45, 7–8*. Tilgjengelig fra http://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2016/01/ACLED_Conflict-Trends-Report-No.45-January-2016_pdf.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- ACLED (2016b, juni). *Conflict stabilisation in Libya. Conflict Trends 49, 3*. Tilgjengelig fra http://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2016/06/ACLED_Conflict-Trends-Report-No.49-June-2016_pdf.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- ACLED (2017, februar). *Special focus topic: Political developments in Libya. Conflict Trends 55, 14–17*. Tilgjengelig fra http://www.acleddata.com/wp-content/uploads/2017/02/ACLED_Conflict-Trends-Report-No.55-February-2017_pdf..pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Aljazeera (2015, 10. mars). *Khalifa Haftar sworn in as Libya army chief. Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/2015/03/khalifa-haftar-libya-army-chief-150309235117764.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Aljazeera (2016, 9. mars). *Tunisia closes border with Libya after fierce clashes. Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/news/2016/03/cloneoftunisia-ben-gardane-clashes-1603070709142-160307151549524.html> [lastet ned 25. september 2017]

- Aljazeera (2017, 27. mai). Libya: Who controls what. *Aljazeera*. Tilgjengelig fra <http://www.aljazeera.com/indepth/interactive/2017/03/libya-controls-170321125820367.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Alrifai, T. (2013, 29. mai). *Learning a lesson from Libya & Iraq: Reconciliation, not revenge!* New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2013/05/29/learning-lesson-libya-iraq-reconciliation-not-revenge> [lastet ned 25. september 2017]
- Amnesty (2014a, 6. august). *Libya: Indiscriminate shelling of civilian areas in Tripoli and Benghazi amounts to war crimes*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/08/libya-indiscriminate-shelling-civilian-areas-tripoli-and-benghazi-amounts-war-crimes/> [lastet ned 25. september 2017]
- Amnesty (2014b, 30. oktober). *Libya: Rule of the gun: Abductions, torture and other abuses in western Libya*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/MDE19/009/2014/en/> [lastet ned 25. september 2017]
- Amnesty (2015, 5. august). *Libya: 'Vanished off the face of the earth' – Abducted civilians in Libya*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/mde19/2178/2015/en/> [lastet ned 25. september 2017]
- Amnesty (2017, 8. mai). *Libya: University professor latest in string of victims targeted in epidemic of militia abductions*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2017/05/libya-university-professor-latest-in-string-of-victims-targeted-in-epidemic-of-militia-abductions/> [lastet ned 25. september 2017]
- Barmin, Y. (2017, 22. august). Russia weights its role as arbiter in Libya. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/08/russia-role-libya-arbiter-hifter-moscow-libyan-national-army.html> [lastet ned 25. september 2017]
- BBC (2016, 11. januar). Guide to key Libyan militias. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-middle-east-19744533> [lastet ned 25. september 2017]
- Bellingreri, M. (2017, 5. juli). Zuwara, the Libyan city working to stop migrant smuggling. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/en/originals/2017/07/libya-war-illegal-migration-amazigh-zuwara.html> [lastet ned 25. september 2017]
- BenIbrahim, A. (2016, 11. april). Libya shuts border with Tunisia. *The Libya Observer*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaobserver.ly/news/libya-shuts-border-tunisia> [lastet ned 25. september 2017]
- BenIbrahim, A. (2017a, 17. mai). Khalifa Haftar reiterates threat to attack Tripoli; says Libyan political agreement is conspiracy. *The Libya Observer*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaobserver.ly/news/khalifa-haftar-reiterates-threat-attack-tripoli-says-libyan-political-agreement-conspiracy> [lastet ned 25. september 2017]
- BenIbrahim, A. (2017b, 5. juli). Reconstruction contract of Tripoli International Airport signed. *The Libya Observer*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaobserver.ly/economy/reconstruction-contract-tripoli-international-airport-signed> [lastet ned 25. september 2017]
- CGRS-BE, MFA-NL, OCILA-NL, Landinfo-NO & Lifos-SE, dvs. Office of the Commissioner General for Refugees and Stateless Persons – Belgia, Country of Origin Information Unit of the Ministry of Foreign Affairs – Nederland, Office for Country Information and Language Analysis of the Ministry of Security and Justice – Nederland, Landinfo – Norge & Lifos – Sverige (2014a, 19. desember). *Libya: Judiciary and security sector*. Brussel/Haag/Oslo/Norrköping: CGRS-BE et al. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3026/1/3026_1.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- CGRS-BE, MFA-NL, OCILA-NL, Landinfo-NO & Lifos-SE (2014b, 19. desember). *Libya: Militias, tribes and islamists*. Brussel/Haag/Oslo/Norrköping: CGRS-BE et al. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3025/1/3025_1.pdf [lastet ned 25. september 2017]

- CGRS-BE, MFA-NL, OCILA-NL, Landinfo-NO & Lifos-SE (2014c, 19. desember). *Libya: Nationality, registration and documents*. Brussel/Haag/Oslo/Norrköping: CGRS-BE et al. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/3024/1/3024_1.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- CGRS-BE, MFA-NL, OCILA-NL, Landinfo-NO & Lifos-SE (2014d, 19. desember). *Libya: Security situation*. Brussel/Haag/Oslo/Norrköping: CGRS-BE et al. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3023/1/3023_1.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- CGRS-BE, MFA-NL, OCILA-NL, Landinfo-NO & Lifos-SE (2014e, 19. desember). *Libya: Vulnerable groups*. Brussel/Haag/Oslo/Norrköping: CGRS-BE et al. Tilgjengelig fra https://landinfo.no/asset/3022/1/3022_1.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Cole, P. & Mangan, F. (2016, 2. september). *Tribe, security, justice and peace in Libya today*. Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2016/09/tribe-security-justice-and-peace-libya-today> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2005, 2. mars). *Understanding islamism*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/understanding-islamism> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2011, 14. desember). *Holding Libya together: Security challenges after Qadhafi*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/holding-libya-together-security-challenges-after-qadhafi> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2012, 14. september). *Divided we stand: Libya's enduring conflicts*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/divided-we-stand-libya-s-enduring-conflicts> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2013, 17. april). *Trial by error: Justice in post-Qadhafi Libya*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/trial-error-justice-post-qadhafi-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2016, 4. november). *The Libyan political agreement: Time for a reset*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/libyan-political-agreement-time-reset> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2017a, 28. februar). *Libya: Amid political limbo, time to rescue the economy*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/libya-amid-political-limbo-time-rescue-economy> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2017b, 24. juli). *How the Islamic State rose, fell and could rise again in the Maghreb*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/178-how-islamic-state-rose-fell-and-could-rise-again-maghreb> [lastet ned 25. september 2017]
- Crisis Group (2017c, 31. juli). *How Libya's Fezzan became Europe's new border*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/179-how-libyas-fezzan-became-europes-new-border> [lastet ned 25. september 2017]
- Critical Threats (u.å.). *The project*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/the-project> [lastet ned 25. september 2017]
- Cunningham, N. (2015, 25. november). *Glencore wades into Libyan oil fight*. *Oilprice.com*. Tilgjengelig fra <http://oilprice.com/Energy/Crude-Oil/Glencore-Wades-Into-Libyan-Oil-Fight.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Delalande, A. (2017, 4. mai). *Libyan militia building mercenary air force, rivals claim*. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/foreign-mercenaries-airmen-are-back-misrata-86920597> [lastet ned 25. september 2017]

- Dilloway, S., Akhtar, S., Cherkaoui, M., Msan, K., Spittaels, S. & Tessières, S. (2015, 23. februar). *Final report of the Panel of Experts on Libya established pursuant to resolution 1973 (2011)*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2015/128 [lastet ned 25. september 2017]
- Eaton, T. (2017a, 6. april). *Libya's power vacuum risks heightened violence*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/libya-s-power-vacuum-risks-heightened-violence> [lastet ned 25. september 2017]
- Eaton, T. (2017b, 6. september). *Libya's governance crisis*. London: Chatham House. Tilgjengelig fra <https://www.chathamhouse.org/file/libyas-governance-crisis> [lastet ned 25. september 2017]
- The Economist (2017, 16. mars). Fighting over Libya's oil ports. *The Economist*. Tilgjengelig fra <https://www.economist.com/news/middle-east-and-africa/21718892-battle-complicates-already-chaotic-civil-war-fighting-over-libyas-oil-ports> [lastet ned 25. september 2017]
- Estelle, E. (2016, 3. november). *Fighting forces in Libya: October 2016*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/fighting-forces-in-libya-october-2016> [lastet ned 25. september 2017]
- Estelle, E. (2017a, 18. januar). *Fighting forces in Libya: January 2017*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/fighting-forces-in-libya-january-2017> [lastet ned 25. september 2017]
- Estelle, E. (2017b, 13. mars). *Fighting forces in Libya: March 2017*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/fighting-forces-in-libya-march-2017> [lastet ned 25. september 2017]
- Estelle, E. (2017c, 1. august). *The general's trap in Libya*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/the-generals-trap-in-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- Estelle, E. & Park, M.Y. (2017, 28. juli). *Fighting forces in Libya: July 2017*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/fighting-forces-in-libya-july-2017> [lastet ned 25. september 2017]
- Evans, L. (2011, 10. oktober). Mapping murder throughout the world. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/news/datablog/2011/oct/10/world-murder-rate-unodc> [lastet ned 25. september 2017]
- Eye on ISIS in Libya (u.å.). *About us*. Washington D.C.: Eye on ISIS in Libya. Tilgjengelig fra <http://eyeonisisinlibya.com/about/> [lastet ned 25. september 2017]
- Fetouri, M. (2016a, 22. juni). Shocking murders expose Libyan government's weakness. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/06/libya-murder-inmates-militias-government-relations.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Fetouri, M. (2016b, 9. august). Libya's militias take justice into their own hands. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/03/libya-justice-system-fail-militias.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Fitzgerald, M. (2017a, 5. januar). Armed groups. I: Toaldo, M. & Fitzgerald, M.. *A quick guide to Libya's main players*. London: European Council on Foreign Relations, 4–5. Tilgjengelig fra http://www.ecfr.eu/page/-/Lybias_Main_Players_Dec2016_v2.pdf [lastet ned 25. september 2017]

- Fitzgerald, M. (2017b, 5. januar). Jihadists. I: Toaldo, M. & Fitzgerald, M.. *A quick guide to Libya's main players*. London: European Council on Foreign Relations, 6–7. Tilgjengelig fra http://www.ecfr.eu/page/-/Lybias_Main_Players_Dec2016_v2.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Fitzgerald, M. & Megerisi, T. (2015, april). *Libya: Whose land is it? – Property rights and transition*. London: Legatum Institute. Tilgjengelig fra <https://lif.blob.core.windows.net/lif/docs/default-source/publications/libya---whose-land-is-it-2015-transitions-forum.pdf?sfvrsn=8> [lastet ned 25. september 2017]
- Flightstats (u.å.). (MJI) Mitiga, Tripoli airport departures. Portland, Or.: Flightstats. Tilgjengelig fra <http://www.flightstats.com/go/FlightStatus/flightStatusByAirport.do?airportCode=MJI&airportQueryType=0> [lastet ned 25. september 2017]
- Fornaji, H. (2017, 20. september). Ras Jedir border crossing remains closed. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.marsad.ly/en/2017/09/20/ras-jedir-border-crossing-remains-closed/> [lastet ned 25. september 2017]
- Gazzini, C. (2017, 14. september). *Quick fixes won't block Libya's people smugglers for long*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/middle-east-north-africa/north-africa/libya/quick-fixes-wont-block-libyas-people-smugglers-long> [lastet ned 25. september 2017]
- HRW, dvs. Human Rights Watch (2015, 2. desember). *The endless wait – Long-term arbitrary detentions and torture in western Libya*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2015/12/02/endless-wait/long-term-arbitrary-detentions-and-torture-western-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- HRW (2017a, 12. januar). *World report 2017: Libya – events of 2016*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/world-report/2017/country-chapters/libya> [lastet ned 25. september 2017]
- HRW (2017b, 27. juli). *Libya: Enforced disappearance of Tripoli activist*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2017/05/07/libya-enforced-disappearance-tripoli-activist> [lastet ned 25. september 2017]
- IDMC, dvs. Internal Displacement Monitoring Centre (2015, 30. mars). *Libya: State collapse triggers mass displacement*. Genève: IDMC. Tilgjengelig fra <http://www.internal-displacement.org/assets/library/Middle-East/Libya/pdf/201503-me-libya-overview-en.pdf> [lastet ned 25. september 2017]
- Jawad, R. (2017, 8. juni). Caught in the middle of Libya's kidnapping nightmare. *BBC*. Tilgjengelig fra <http://www.bbc.com/news/world-africa-40132969> [lastet ned 25. september 2017]
- Karasapan, O. (2015, 17. mars). *The impact of Libyan middle-class refugees in Tunisia*. Washington D.C.: Brookings. Tilgjengelig fra <https://www.brookings.edu/blog/future-development/2015/03/17/the-impact-of-libyan-middle-class-refugees-in-tunisia/> [lastet ned 25. september 2017]
- Kingsley, P. (2015, 17. desember). Libyan politicians sign UN peace deal to unify rival governments. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2015/dec/17/libyan-politicians-sign-un-peace-deal-unify-rival-governments> [lastet ned 25. september 2017]
- Lewis, A. & Scherer, S. (2017, 21. august). Exclusive: Armed group stopping migrant boats leaving Libya. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-europe-migrants-libya-italy-exclusive-idUSKCN1B11XC> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Analysis (u.å.a). *Mission*. Washington D.C.: Libya Analysis. Tilgjengelig fra <http://www.libya-analysis.com/consulting/mission/> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Analysis (u.å.b). *Team*. Washington D.C.: Libya Analysis. Tilgjengelig fra <http://www.libya-analysis.com/consulting/team/> [lastet ned 25. september 2017]

- Libya Body Count (2017, januar). *Libya Body Count*. Tripoli: Libya Body Count. Tilgjengelig fra <http://www.libyabodycount.org/> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Herald (2017a, 5. februar). The kidnappings continue, particularly in Tripoli. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2017/02/05/the-kidnappings-continue-particularly-in-tripoli/> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Herald (2017b, 5. juli). Mitiga airport closed by internal militia fighting. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2017/07/05/breaking-mitiga-airport-closed-by-fighting-within-a-militia/> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Herald (2017c, 30. august). Panic in Tripoli's Fashloom district as gunman runs amok. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2017/08/29/panic-in-tripolis-fashloom-district-as-gunman-runs-amok/> [lastet ned 25. september 2017]
- Libya Herald (2017d, 17. september). Sabratha fighting leaves at least three dead. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2017/09/17/sabratha-fighting-leaves-at-least-three-dead/> [lastet ned 25. september 2017]
- Maher, S. (2016). *Salafi-jihadism – the history of an idea*. London: Hurst.
- Mangan, F. & Murray, R. (2016, 2. september). *Prisons and detention in Libya*. Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2016/09/prisons-and-detention-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- Mangan, F., Murtaugh, C. & Bagga, F. (2014, 17. september). *Security and justice in post-revolution Libya – Where to turn?* Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2014/09/security-and-justice-post-revolution-libya> [lastet ned 25. september 2017]
- Mannocchi, F. (2017a, 9. februar). How Libya's oil smugglers are bleeding country of cash. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/how-libyas-oil-smugglers-are-bleeding-country-cash-592024472> [lastet ned 25. september 2017]
- Mannocchi, F. (2017b, 25. august). Italy accused of bribing Libyan militias to stop migrants reaching Europe. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/libyan-militias-being-bribed-stop-migrants-crossing-europe-2107168893> [lastet ned 25. september 2017]
- MEE, dvs. Middle East Eye (2016a, 10. januar). Islamic State in Libya: The power of propaganda. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/islamic-state-libya-power-propaganda-1046139299> [lastet ned 25. september 2017]
- MEE (2016b, 21. november). Prominent Libyan cleric reportedly killed after abduction. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/militias-allied-un-backed-libya-government-accused-killing-kidnapped-cleric-1744274847> [lastet ned 25. september 2017]
- Michael, M. (2017, 29. august). Backed by Italy, Libya enlists militias to stop migrants. *AP*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/9e808574a4d04eb38fa8c688d110a23d> [lastet ned 25. september 2017]
- Moody, J. (2017, 7. februar). *Political developments in Libya*. Brighton: ACLED. Tilgjengelig fra <http://www.crisis.acleddata.com/political-developments-in-libya/> [lastet ned 25. september 2017]
- Mustafa, A. (2016, 23. juli). Tripoli as kidnap capital. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2016/07/23/tripoli-as-a-kidnap-capital/> [lastet ned 25. september 2017]
- NYA International (2017, august). *Global kidnap report – August 2017*. London: NYA International. Tilgjengelig fra <http://email.nyainternational.com/t/d-l-urjykt-cjtuljhih-k/> [lastet ned 25. september 2017]
- OCHA, dvs. Office for the Coordination of Humanitarian Affairs (2011, 10. mars). *Libyan Arab Jamahiriya: Population density and distribution*. New York/Genève: OCHA. Tilgjengelig fra <http://reliefweb.int/map/libya/libyan-arab-jamahiriya-population-density-and-distribution-10-mar-2011> [lastet ned 25. september 2017]

- Pack, J. (2017a, 21. april). *Libya's liquidity crunch and the dinar's demise: Psychological and macroeconomic dimensions of the current crisis*. Tripoli: Libya Herald. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/wp-content/uploads/2017/04/Liquidity-Crunch-in-Libya-report-USLBA-210417-LH.pdf> [lastet ned 25. september 2017]
- Pack, J. (2017b, 8. mai). Will Libya devalue its dinar? *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2017/05/libya-economy-devaluation-dinar-prices.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Pack, J. & Smith, R. (2017, 7. juni). *Mapping Libya's jihadists*. Oslo: Hate Speech International. Tilgjengelig fra <https://www.hate-speech.org/mapping-libyas-jihadists/> [lastet ned 25. september 2017]
- Pack, J., Smith, R. & Mezran, K. (2017, 20. juni). *The origins and evolution of ISIS in Libya*. Washington D.C.: Atlantic Council. Tilgjengelig fra http://www.atlanticcouncil.org/images/publications/The_Origins_and_Evolution_of_ISIS_in_Libya_web_0619.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Petr , C. (2015, 16. september). Libyan locals give 'dignified end' to unidentified refugee victims. *Al-Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2015/09/libya-locals-refugee-dignified-end-tunisia.html> [lastet ned 25. september 2017]
- Reuters (2017, 27. mai). Libyan Islamist group Ansar al-Sharia says it is dissolving. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/article/us-libya-security/libyan-islamist-group-ansar-al-sharia-says-it-is-dissolving-idUSKBN18N0YR> [lastet ned 25. september 2017]
- Ristori, C.M. (2017, 12. juni). *Fighting forces in Libya: May 2017*. Washington D.C.: American Enterprise Institute/Critical Threats. Tilgjengelig fra <https://www.criticalthreats.org/analysis/fighting-forces-in-libya-may-2017> [lastet ned 25. september 2017]
- Safe Path Tripoli (u. .). *Safe Path Tripoli – al-Masar al-amin Trablus [Trygg vei Tripoli]*. Tripoli: Safe Path Tripoli. Tilgjengelig fra <https://www.facebook.com/groups/SafePath/> [lastet ned 25. september 2017]
- Salah, H. (2014, 14. april). *Libya's justice pandemonium*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2014/04/14/libyas-justice-pandemonium> [lastet ned 25. september 2017]
- Al-Sharif, A. (2017, 23. februar). Kharitat intishar al-majmu'at al-musallaha fi l-'asima l-libiyya [Kart over spredning av væpnede grupper i den libyske hovedstaden]. *Al-Arabi al-jadid*. Tilgjengelig fra <http://bit.ly/2ffF3Q8> [lastet ned 25. september 2017]
- Shaw, M. & Mangan, F. (2014, 24. februar). *Illicit trafficking and Libya's transition: Profits and losses*. Washington D.C.: USIP. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/publications/2014/02/illicit-trafficking-and-libyas-transition-profits-and-losses> [lastet ned 25. september 2017]
- Small Arms Survey (2014, august). *Searching for stability – Perceptions of security, justice, and firearms in Libya*. Genève: Small Arms Survey. Tilgjengelig fra <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/G-Issue-briefs/SAS-SANA-IB1-Searching-for-Stability-Libya.pdf> [lastet ned 25. september 2017]
- Smith, R. (2017, 25. mai). *Non-military perspectives on recent developments in Libya*. Norfolk, VA: Open Perspectives Exchange Network. Tilgjengelig fra <https://www.openpublications.org/single-post/2017/05/25/Non-Military-Perspectives-on-Recent-Developments-in-Libya> [lastet ned 25. september 2017]
- Spittaels, S., Abou-Khalil, N., Bouhou, K., Kartas, M., McFarland, D. & Pintos Servia, J.A. (2017, 1. juni). *Final report of the Panel of Experts on Libya established pursuant to resolution 1973 (2011)*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra <http://undocs.org/S/2017/466> [lastet ned 25. september 2017]

- Stocker, V. (2017, 10. april). How armed groups are plundering Libya's banks. *MEE*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/libya-bloodshed-how-spoils-war-are-divided-tripoli-451507400> [lastet ned 25. september 2017]
- Tessières, S., Abou-Khalil, N., Coetzee, J.B., Dilloway, S., Pintos Servia, J.A. & Spittaels, S. (2016, 9. mars). *Final report of the Panel of Experts on Libya established pursuant to resolution 1973 (2011)*. New York: UN Security Council. Tilgjengelig fra http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=S/2016/209 [lastet ned 25. september 2017]
- Toaldo, M. (2017a, 5. januar). Political actors. I: Toaldo, M. & Fitzgerald, M.. *A quick guide to Libya's main players*. London: European Council on Foreign Relations, 1–3. Tilgjengelig fra http://www.ecfr.eu/page/-/Lybias_Main_Players_Dec2016_v2.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Toaldo, M. (2017b, 22. august). *A constitutional panacea for Libya?* Washington D.C.: Sada. Tilgjengelig fra <http://carnegieendowment.org/sada/72878> [lastet ned 25. september 2017]
- UN DESA, dvs. UN Department of Economic and Social Affairs (2017). *World population prospects – 2017 revision, key findings & advance tables*. New York: UN DESA. Tilgjengelig fra https://esa.un.org/unpd/wpp/Publications/Files/WPP2017_KeyFindings.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- UNODC, dvs. UN Office on Drugs and Crime (2014). *Global study on homicide 2013*. Wien: UNODC. Tilgjengelig fra https://www.unodc.org/documents/gsh/pdfs/2014_GLOBAL_HOMICIDE_BOOK_web.pdf [lastet ned 25. september 2017]
- Al-Wasat (2017, 18. september). Baladi Sabrata yuwaddih sabab al-ishtibak al-musallah wast al-madina wa-yad'u «al-riasi» lil-tadakhul [Byrådet i Sabrata redegjør for årsaken til væpnede trefninger midt i byen og ber Presidentrådet om å gripe inn]. *Al-Wasat*. Tilgjengelig fra <http://www.alwasat.ly/ar/news/libya/153151/> [lastet ned 25. september 2017]
- Wikipedia. *List of armed groups in the Libyan civil war* (sist endret 19. September 2017). Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_armed_groups_in_the_Libyan_Civil_War [lastet ned 25. september 2017]
- Zaptia, S. (2017, 25. august). Libyan illegal migration trafficking and fuel “king of smuggling” arrested. *Libya Herald*. Tilgjengelig fra <https://www.libyaherald.com/2017/08/25/libyan-illegal-migration-trafficking-and-fuel-kingpin-of-smuggling-arrested/> [lastet ned 25. september 2017]
- Zifan, A. (2017, 29. juni). *Libyan civil war*. S.l.: Wikipedia. Tilgjengelig fra https://en.wikipedia.org/wiki/File:Libyan_Civil_War.svg#filehistory [lastet ned 25. september 2017]
- Zway, S.A. & Kirkpatrick, D.D. (2015, 27. januar). Group linked to ISIS says it's behind assault on Libyan hotel. *The New York Times*. Tilgjengelig fra <https://www.nytimes.com/2015/01/28/world/middleeast/islamic-state-tripoli-libya-terror-attack.html> [lastet ned 25. september 2017]

Muntlige kilder

- Fetouri, Mustafa. Libysk journalist. Seminar i Landinfo, 6. september 2017.
- Fitzgerald, Mary. Journalist med særlig fokus på Libya. Seminar i Landinfo, 6. september 2017.
- Vestlig ambassade i Tunisia akkreditert til Libya. Informasjon om relevante forhold gitt til Norges ambassade i Egypt, juni 2017.